

Smurto artimoje aplinkoje prevencija ir pagalbos teikimas smurtą patyrusiems asmenims su negalia

Gidas savivaldybėms

= Lygių galimybių
kontrolieriaus
tarnyba

Bendrai finansuojama Europos Sąjungos

Parengė:

Aurelija Auškalnytė, Lygių galimybių plėtros centras
dr. Margarita Jankauskaitė, Lygių galimybių plėtros centras
Mintautė Jurkutė, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba
Miglė Kolinytė, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba

Redagavo:

Ona Mickevičiūtė, Kalbos tvarkytoja

Daugiau informacijos apie smurtą artimoje aplinkoje rasite

www.visureikalas.lt

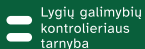
Parengta įgyvendinant projektą

„Matomos: dėmesys smurtui prieš moteris su negalia“.

Projektas bendrai finansuojamas Europos Sąjungos.

Požiūris, pateikiamas turinyje, atspindi autorių poziciją ir nebūtinai sutampa su Europos Sąjungos ir Europos Komisijos nuomone.

Nei Europos Sąjunga, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės už išreikštą poziciją.

Vilnius, 2023 m.

Turinys

8	Svarbiausi teisės aktai
8	Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas
9	Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymas
12	Pojstatyminiai teisės aktai
12	Socialinių paslaugų katalogas
15	Testas – pasitikrinkite, ar Jūsų savivaldybė yra pasirengusi teikti pagalbą nuo smurto nukentėjusiems moterims ir vyrams su skirtingomis negaliomis
16	Bendrieji klausimai
21	Regos negalia
27	Klausos negalia
31	Intelektos negalia
35	Judėjimo negalia
39	Psichosocialinė negalia
43	Smurto artimoje aplinkoje prevencija
44	Pagrindinės smurto prevencijos kryptys ir prevencijos priemonių pavyzdžiai
44	Teisinis reglamentavimas ir jo gerinimas
45	Švietimas ir gyventojų sąmoningumo didinimas
46	Pagalbos prieinamumo gerinimas
48	Duomenų rinkimas ir analizavimas
49	Kaip atpažinti, kad asmuo su negalia galimai patiria smurtą artimoje aplinkoje?

53	Koordinuoto institucijų atsako į smurtą artimoje aplinkoje algoritmas
54	Algoritmo sąvokos
55	Algoritmo paskirtis
56	Algoritmo įgyvendinimo principai
57	Algoritmo dalyviai
58	Pranešimas apie smurtą artimoje aplinkoje
64	Keitimasis informacija, susijusia su smurtu artimoje aplinkoje
69	Kompleksinė pagalba nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje
71	Smurto artimoje aplinkoje prevencijos komisija
74	Koordinuota smurto artimoje aplinkoje prevencija
79	Priedai
80	Algoritmo dalyviai ir jų funkcijos
85	Smurto artimoje aplinkoje požymiai
87	Gairės ir kontroliniai klausimai smurto tikimybės įvertinimui
89	Kontrolinė smurtinių veiksmų atpažinimo lentelė
91	Kontrolinė poreikių, susijusių su negalia, fiksavimo lentelė
92	Prevencijos veiksmų kontrolinės lentelės
95	Sunkių sužalojimų ir mirčių dėl smurto artimoje aplinkoje statistika
96	Institucijų keitimosi informacija ir laikymosi bendradarbiavimo principų, numatytų algoritme, įvertinimas
97	Nukentėjusiųjų nuomonė apie suteiktą pagalbą
99	Naudingos nuorodos

„Smurtas man yra tuomet, kai mama nusprendžia už mane, kas man – neįgaliam vaikui – bus geriau: ar mokymasis namuose ar ėjimas į mokyklą, kur reikės įveikti laiptus. Smurtas – tai sakymas, kad man nereikia siekti aukštojo mokslo, nes gausiu pašalpą, o valstybė manimi pasirūpins, kad būčiau namuose šilta ir pamaitinta; tai sakymas, kad man yra geriau užsidaryti ir sėdėti vienai. Tai yra smurtas prieš mane – neįgalų vaiką. Nes mane apriboja, apriboja mano laisvę.“*

* iš interviu su moterimi su judėjimo negalia

Lietuvoje dėl smurto artimoje aplinkoje į policiją kasmet kreipiamasi mažiausiai 55 000 kartų, o specializuotos kompleksinės pagalbos centrai pagalbą teikia dešimtis tūkstančių asmenų. Pasaulio sveikatos organizacijos skaičiavimais, 1 iš 3 moterų savo gyvenime jau susidūrė arba susidurs su smurtu prieš ją artimoje aplinkoje. Negalia šią tikimybę dar labiau padidina – skaičiuojama, kad moterys ir mergaitės su negalia 2–5 kartus dažniau susiduria su rizika patirti smurtą ir išnaudojimą.

Šis leidinys skirtas savivaldybės administracijos ir savivaldybei pavaldžių įstaigų specialistams ir specialistams, atsakingiems už pagalbą nuo smurto artimoje aplinkoje organizavimą ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos vykdymą. Jame trumpai pristatomos savivaldybės pareigos svarbiausiuose teisės aktuose, rekomenduojama, kaip užtikrinti pagalbą ir paslaugų teikimą asmenims su skirtingomis negaliomis, pristatomos smurto prevencijos kryptys ir veiksmai, supažindinama su rizikos veiksniais ir požymiais, padėsiančiais atpažinti, kad asmuo su negalia susiduria su smurtu arba grėsme jį patirti.

Leidinyje laikomasi tokių negalios apibrėžimų:

Negalia – susijusi su ilgalaikiais fiziniais, sensoriniais, intelekto ar psichikos sveikatos sutrikimais, patiriama susidūrus su kliūtimis socialinėje ir fizinėje aplinkoje.

Intelekto negalia – susijusi su intelekto gebėjimų raida, patiriama susidūrus su kliūtimis socialinėje ir fizinėje aplinkoje.

Judėjimo negalia – su raumenų, kaulų, nervų būkle susijusi ribota asmens galimybė judėti, valdyti rankų ir kojų judesius, patiriama susidūrus su kliūtimis socialinėje ir fizinėje aplinkoje.

Klausos negalia – ribota asmens galimybė priimti garsinę informaciją.

Regėjimo negalia – ribota asmens galimybė priimti regimąją informaciją, matyti, dažniausiai nėra pataisoma akiniais arba vaistais.

Psichosocialinė negalia – susijusi su ilgą laiką trunkančiais psichikos sveikatos sutrikimais (pavyzdžiui, šizofrenija, depresija, dvipolis afektinis sutrikimas, generalizuotas nerimo sutrikimas), patiriama susidūrus su kliūtimis socialinėje ar fizinėje aplinkoje.

Svarbiausi teisės aktai

Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas

2023 m. liepos 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo nauja redakcija, kuri įpareigoja savivaldybių administracijas:

- **Bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis**, kurios rengia ir įgyvendina smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims arba smurtą patyrusiems asmenims teikimo programas.
- **Rengti programas (mokymus)** specialistams, savivaldybės administracijos darbuotojams, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ar jos įgaliotų teritorinių skyrių darbuotojams bei kitiems darbuotojams, kurie dirba su smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančiais asmenimis ar smurtą patyrusiais asmenimis ir įgyvendina smurto artimoje aplinkoje prevenciją arba dalyvauja šias programas (mokymus) rengiant.
- **Sudaryti Smurto artimoje aplinkoje prevencijos komisiją**, kurios institucinę ir personalinę sudėtį ir veiklos nuostatus tvirtina savivaldybės meras.

Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymas

Nuo 2024 m. sausio 1 d. šis įstatymas keičia Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą.

Jame numatytos šios pareigos savivaldybėms:

- Visa pagalba asmenims su negalia privalo būti teikiama individualizuotai, atsižvelgiant į asmens su negalia poreikius, asmeninę situaciją.
- Savivaldybių institucijos ir įstaigos, užtikrinamos ir (ar) įgyvendinamos asmens su negalia teisės, privalo vadovautis individualizavimo ir prieinamumo bei kompleksiško principais.

Individualizavimo ir prieinamumo principas – individualiųjų pagalbos poreikių tenkinimas organizuojamas planuojant ir (ar) įgyvendinant asmeniui su negalia skirtas priemones, atsižvelgiant į asmens su negalia poreikius ir asmenines savybes (įskaitant gebėjimus, amžių, brandą, lytį, psichikos ir fizines savybes, negalią, socialinę aplinką ir kitas ypatybes bei emocinius ir socialinius ryšius), kuo arčiau asmens su negalia gyvenamosios vietos.

Kompleksiškumo principas – individualiųjų pagalbos poreikių tenkinimas organizuojamas taip, kad asmuo su negalia gautų visą reikiamą pagalbą ir būtų patenkinti būtiniausi jo individualieji pagalbos poreikiai.

- Užtikrinti asmenims su negalia prieinamą aplinką. Prieinama aplinka – fizinė ir informacinė aplinka (viešoji erdvė, visuomeninės ir (ar) gyvenamosios paskirties pastatas, transporto objektas, kibernetinė erdvė), kurioje asmuo su negalia gali nevaržomas būti, laisvai judėti, gauti paslaugas ir (ar) prekes, gauti ir (ar) perduoti informaciją lygiai su kitais asmenimis.
- Pripažinti asmens su negalia pasirinktą (-us) prieinamą (-us) bendravimo būdą (-us), bendravimą lietuvių gestų kalba ir sudaryti sąlygas asmeniui su negalia jį (juos) naudoti viešųjų santykių srityje.
- Teikti asmeniui su negalia viešąją informaciją nemokamai bent vienu jo pasirinktu prieinamu bendravimo būdu ar lietuvių gestų kalba lygiai su kitais asmenimis.
- Skatinti informacinės visuomenės informavimo priemonių valdytojus sudaryti sąlygas asmeniui su negalia gauti informaciją per informacinės visuomenės informavimo priemones (įskaitant interneto svetaines) jo pasirinktu prieinamu bendravimo būdu.
- Skatinti viešuosius ir privačius juridinius asmenis, teikiančius paslaugas visuomenei (įskaitant internetu teikiamas paslaugas), sudaryti sąlygas asmeniui su negalia gauti informaciją apie jų teikiamas paslaugas jo pasirinktu (-ais) prieinamu (-ais) bendravimo būdu (-ais) ar lietuvių gestų kalba.
- Pagal kompetenciją užtikrinti, kad kurtiesiems ir asmenims su klausos negalia informacija ir (ar) paslaugos būtų teikiamos lietuvių gestų kalba.
- Teikdama informaciją bei paslaugas asmenims su negalia taikyti šiuos bendravimo būdus: lengvai suprantamą kalbą, lietuvių gestų kalbą, kitus prieinamus bendravimo būdus.

Lengvai suprantama kalba – paprasta ir aiškiai struktūrizuota kalba, įskaitant simbolius ir ženklus, kuria pateikiama informacija visuomenės atstovams, tarp jų skaitymo, suvokimo problemų, intelekto negalią turintiems asmenims, taip pat vaikams ir senyvo amžiaus asmenims.

Lietuvių gestų kalba – Lietuvoje vartojama lygiavertė kitoms kalboms kurčiųjų ir asmenų su klausos negalia gimtoji kalba, kuri užtikrina jų kultūrinį ir kalbinį tapatumą.

Prieinamas bendravimo būdas – sakininės, rašytinės, garsinės ir (ar) vaizdinės informacijos perdavimas ir (ar) gavimas, naudojant Brailio raštą, garsines, vaizdines priemones, lengvai suprantamą kalbą, prieinamą informacinę aplinką.

- Pagalbos koordinavimo (atvejo vadybos) metu, kai asmuo su negalia sutinka, sudaryti reikalingos pagalbos ir paslaugų planą, kurio veikimą stebės ir nuolat su žmogumi kontaktuos pagalbos koordinatorius (-ė).
- Informuoti asmenis su negalia apie tai, kokia pagalba ir paslaugos jam / jai priklauso.

Pojstatyminiai teisės aktai

Socialinių paslaugų katalogas

Savivaldybė, teikdama socialines paslaugas, privalo:

- Su asmenimis (šeimomis, bendruomenėmis) bendrauti jiems suprantama forma (pavyzdžiui, gestų klaba).
- Paslaugas konkrečiam asmeniui su negalia teikti pagal jo negalios pobūdį (pavyzdžiui, teikiant paslaugas klausos negalią turintiems asmenims, turi būti užtikrintas paslaugos teikimas tiesiogiai lietuvių gestų kalba, nesant galimybės - vertimas į gestų kalbą ir pan.), atsižvelgiant į jo poreikius, tiek grupėmis, tiek individualiai.
- Įgyvendinant socialinę reabilitaciją žmonėms su negalia bendruomenėje, teikiamos socialinių, savarankiško gyvenimo, mokymosi, darbinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ar atkūrimo paslaugos konkrečiam asmeniui turi būti teikiamos kompleksiskai pagal negalios pobūdį, sunkumą ir specifiką. Pavyzdžiui, teikiant paslaugas klausos negalią turintiems asmenims, turi būti užtikrintas paslaugos teikimas tiesiogiai lietuvių gestų kalba, nesant galimybės - vertimas į gestų kalbą ir pan. Turi būti atsižvelgiama į žmogaus poreikius, tiek grupėmis, tiek individualiai.

Atsižvelgiant į asmens su negalia poreikius, paslaugos gali būti teikiamos ir asmens namuose.

„Žmonės su regos negalia, kurie yra finansiškai stabilūs, bet gyvena su savo artimaisiais, yra labai dažnai išnaudojami. Ypač jeigu jie yra finansiškai neraštingi. Jų neįgalumo pašalpos ir tie pinigai, kuriuos gauna, jiems yra neprieinami, nes patys negalėdami naudotis bankinėmis sistemomis, negali valdyti ir savo finansų. Visos jų gaunamos pajamos yra kontroliuojamos artimų žmonių.“*

* iš interviu su moterimi su regos negalia

Testas

Pasitikrinkite, ar Jūsų savivaldybė yra pasirengusi teikti pagalbą nuo smurto nukentėjusiems moterims ir vyrams su skirtingomis negaliomis.

Bendrieji klausimai

- Mūsų savivaldybėje yra renkami duomenys apie smurto artimoje aplinkoje paplitimą ir pavojų patirti smurtą artimoje aplinkoje. Duomenys renkami pagal lytį ir pagal negalią. Pavyzdžiui:
- renkami duomenys, kiek savivaldybėje kasmet užfiksuojama smurto artimoje aplinkoje atvejų;
- renkami duomenys, kiek tarp nukentėjusiųjų yra moterų ir kiek vyrų, kiek iš jų yra asmenų su negalia (kiek iš jų yra su judėjimo, intelekto, psichosocialine, regos, klausos negalia);
- renkami duomenys, kiek tarp smurtavusiųjų ir įtariamųjų yra moterų ir kiek vyrų, kiek iš jų yra asmenų su negalia (kiek iš jų yra su judėjimo, intelekto, psichosocialine, regos, klausos negalia);
- renkami duomenys, kiek savivaldybėje yra išduota apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderių: yra žinoma, kiek tarp asmenų, kuriems išduotas orderis, yra moterų ir kiek vyrų, kiek iš jų yra asmenų su negalia.

- Mūsų savivaldybėje yra renkami duomenys apie pagalbos poreikį asmenims, patyrusiems smurtą artimoje aplinkoje. Duomenys renkami pagal lytį ir pagal negalią. Pavyzdžiui, kiek su pagalba susijusių paslaugų buvo suteikta moterims ir vyrams, kiek tarp jų buvo asmenų su negalia (kiek iš jų yra su judėjimo, intelekto, psichosocialine, regos, klausos negalia).
- Mūsų savivaldybėje veikia Smurto artimoje aplinkoje prevencijos komisija.
- Mūsų savivaldybėje yra patvirtintas strateginis planavimo dokumentas, skirtas smurto artimoje aplinkoje prevencijai; pavyzdžiui, veiksmų planas. Šiame dokumente yra numatytos priemonės, atsižvelgiant į asmenų lytį ir negalią.
- Mūsų savivaldybė rengia mokymus specialistams (-ėms) ir darbuotojams (-oms), kurie (-ios) dirba su smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančiais asmenimis arba smurtą patyrusiais asmenimis.
- Į specialistų (-čių) mokymų programas yra įtrauktas lyties aspektas ir negalios aspektas, apimantis skirtingas negalias (judėjimo, regos, klausos, intelekto, psichosocialinę).
- Mūsų savivaldybė bendradarbiauja su nevyriausybinėmis organizacijomis, kurios rengia ir įgyvendina smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą patyrusiems asmenims teikimo programas.

UŽRAŠAMS / KOMENTARAMS / IDĒJOMS

Regos negalia

Pasitikrinkite, ar savivaldybė yra pasirengusi teikti pagalbą ir paslaugas asmenims su skirtingomis negaliomis.

- Mūsų savivaldybė užtikrina informacijos apie smurtą artimoje aplinkoje ir pagalbą teikimą moterims ir vyrams su regos negalia: informacija internete pateikta pagal ARIA prieinamumo standartus; dalomoji / popierinė medžiaga tinkamai parengta skaityti silpnaregiams.

Daugiau apie informacijos pritaikymą rasite leidinyje „Internetas visiems“. Nuorodas į naudingus šaltinius rasite leidinio pabaigoje.

Pagrindinė informacija apie pagalbą yra parengta Brailio raštu.

- Mūsų savivaldybėje gyvenantys žmonės su regos negalia informuojami apie smurtą artimoje aplinkoje, jo rūšis ir atpažįstamumą – įgyvendinamos specialios edukacinės programos regos negalią turintiems žmonėms prieinamu būdu, informacijos sklaida užtikrinama įvairiose vietose, kuriose lankosi žmonės su regos negalia. Pavyzdžiui, vizitų pas gydytojus gydymo įstaigose metu, per socialinius darbuotojus, kitus asmenis, turinčius tiesioginį kontaktą su žmonėmis su regos negalia.
- Mūsų savivaldybėje veikiančias specializuotas kompleksines pagalbos centras yra prieinamas: įstaiga pritaikyta savarankiškai naviguoti asmenims su regos negalia – pateikti užrašai Brailio raštu, įrengti taktiliniai takai; įstaigos personalas žino specifines smurto prieš žmones su negalia rūšis, moka jas atpažinti, moka bendrauti su moterimis ir vyrais su regos negalia.
- Mūsų savivaldybėje yra teikiamos laikinojo apgyvendinimo paslaugos smurtą patyrusiems asmenims (ir moterims, ir vyrams) su regos negalia: apgyvendinimo paslaugas teikiančių įstaigų patalpos fiziškai pritaikytos regos negalią turintiems asmenims, personalas turi žinių, kaip priimti ir bendrauti su asmenimis su regos negalia.
- Mūsų savivaldybėje dirbantys specialistai ir specialistės dalyvauja mokymuose apie tai, kas svarbu bendraujant su asmenimis, turinčiais regos negalią: moka atpažinti smurtą, žino, kokie požymiai

ir rizikos veiksniai leidžia suvokti, kad asmuo galimai patiria smurtą arba rizikuoja jį patirti, žino, kaip bendrauti ir teikti paslaugas asmenims su regos negalia.

Mūsų savivaldybė bendradarbiauja su Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga.

UŽRAŠAMS / KOMENTARAMS / IDĒJOMS

Klausos negalia

Pasitikrinkite, ar savivaldybė yra pasirengusi teikti pagalbą ir paslaugas asmenims su skirtingomis negaliomis.

- Mūsų savivaldybė užtikrina informacijos apie smurtą artimoje aplinkoje ir pagalbą teikimą moterims ir vyrams su klausos negalia – informacija internete pateikta gestų kalba.
- Mūsų savivaldybėje gyvenantys žmonės su klausos negalia yra informuojami apie smurtą artimoje aplinkoje, jo rūšis ir tai, kaip jas atpažinti – įgyvendinamos specialios edukacinės programos klausos negalią turintiems žmonėms prieinamu būdu, informacijos sklaida užtikrinama įvairiose vietose, kuriose lankosi žmonės su klausos negalia. Pavyzdžiui, vizitų pas gydytojus gydymo įstaigose metu, per socialinius darbuotojus, kitus asmenis, turinčius tiesioginį kontaktą su žmonėmis su klausos negalia, kurčiųjų reabilitacijos centruose, kitose vietose.
- Mūsų savivaldybėje veikiantis specializuotos kompleksinės pagalbos centras teikia pagalbą asmenims su klausos negalia, esant reikalui užtikrinamas vertimas į lietuvių gestų kalbą.
- Mūsų savivaldybėje yra teikiamos laikinojo apgyvendinimo paslaugos smurtą patyrusiems asmenims (ir moterims, ir vyrams) su klausos negalia, esant reikalui užtikrinamas vertimas į lietuvių gestų kalbą; įstaigos personalas žino specifines smurto prieš žmones su negalia rūšis, moka jas atpažinti, žino, kaip bendrauti su moterimis ir vyrais su klausos negalia.
- Mūsų savivaldybėje dirbantys specialistai ir specialistės dalyvauja mokymuose apie tai, kas svarbu bendraujant su asmenimis, turinčiais klausos negalią: žino, kaip atpažinti smurtą, kokie požymiai ir rizikos veiksniai leidžia suvokti, kad asmuo galimai patiria smurtą arba rizikuoja jį patirti, žino, kaip bendrauti ir teikti paslaugas asmenims su klausos negalia.
- Mūsų savivaldybė bendradarbiauja su regione veikiančiomis kurčiųjų organizacijomis ir kurčiųjų reabilitacijos centrais.

UŽRAŠAMS / KOMENTARAMS / IDĒJOMS

Intelekto negalia

Pasitikrinkite, ar savivaldybė yra pasirengusi teikti pagalbą ir paslaugas asmenims su skirtingomis negaliomis.

- Mūsų savivaldybė užtikrina informacijos apie smurtą artimoje aplinkoje ir pagalbą teikimą moterims ir vyrams su intelekto negalia – informacija prieinama lengvai suprantama kalba.
- Mūsų savivaldybėje gyvenantys žmonės su intelekto negalia yra informuojami apie smurtą artimoje aplinkoje, jo rūšis ir tai, kaip jas atpažinti – įgyvendinamos specialios edukacinės programos intelekto negalią turintiems žmonėms prieinamu būdu – informacija rengiama lengvai suprantama kalba. Informacijos sklaida užtikrinama įvairiose vietose, kuriose gyvena ir lankosi žmonės su intelekto negalia. Pavyzdžiui, vizitų pas gydytojus gydymo įstaigose metu, per socialinius darbuotojus, kitus asmenis, turinčius tiesioginį kontaktą su žmonėmis su intelekto negalia, globos namuose, savarankiško gyvenimo namuose, dienos centruose, kitose vietose.
- Mūsų savivaldybėje veikiantis specializuotos kompleksinės pagalbos centras teikia pagalbą asmenims su intelekto negalia, esant reikalui užtikrinamas informacijos teikimas lengvai suprantama kalba.
- Mūsų savivaldybėje yra teikiamos laikinojo apgyvendinimo paslaugos smurtą patyrusiems asmenims (ir moterims, ir vyrams) su intelekto negalia: apgyvendinimo paslaugas teikiančių įstaigų personalas turi žinių, kaip priimti asmenis su intelekto negalia ir su jais bendrauti, kaip teikti informaciją jiems / joms suprantamu būdu.
- Mūsų savivaldybėje dirbantys specialistai ir specialistės dalyvauja mokymuose apie tai, kas svarbu bendraujant su asmenimis, turinčiais intelekto negalią: žino, kaip atpažinti smurtą, kokie požymiai ir rizikos veiksniai leidžia suvokti, kad asmuo galimai patiria smurtą arba rizikuoja jį patirti; žino, kaip bendrauti su moterimis ir vyrais su intelekto negalia.
- Mūsų savivaldybė bendradarbiauja su Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“.

UŽRAŠAMS / KOMENTARAMS / IDĒJOMS

Judėjimo negalia

Pasitikrinkite, ar savivaldybė yra pasirengusi teikti pagalbą ir paslaugas asmenims su skirtingomis negaliomis.

- Mūsų savivaldybėje gyvenantys žmonės su judėjimo negalia yra informuojami apie smurtą artimoje aplinkoje, jo rūšis ir tai, kaip jas atpažinti – įgyvendinamos specialios edukacinės programos, informacijos sklaida užtikrinama įvairiose vietose, kuriose lankosi žmonės su judėjimo negalia. Pavyzdžiui, vizitų pas gydytojus gydymo įstaigose metu, per socialinius darbuotojus, kitus asmenis, turinčius tiesioginį kontaktą su žmonėmis su judėjimo negalia, bibliotekose, dienos centruose, kitose vietose.
- Mūsų savivaldybėje veikiantis specializuotos kompleksinės pagalbos centras yra prieinamas asmenims su judėjimo negalia: j pastatą ir jo patalpas gali patekti žmonės, judantys vežimėliu arba turintys kitokį judėjimo ribotumą.
- Mūsų savivaldybėje yra teikiamos laikinojo apgyvendinimo paslaugos smurtą patyrusiems asmenims (ir moterims, ir vyrams) su judėjimo negalia: yra sudarytos sąlygos savarankiškai patekti į pastatą, naudotis kambariais, vonia, tualetu, virtuve, poilsio zonomis ir kitomis erdvėmis bei savarankiškai judėti visame pastate.
- Mūsų savivaldybė turi galimybę iš nesaugios aplinkos iškeldinti asmenį su sunkia negalia – nejudantį, nevaikštantį asmenį, asmenį, kuriam reikalinga nuolatinė priežiūra. Jiems / joms užtikrinama visa reikalinga kasdienė asmeninė pagalba.
- Mūsų savivaldybėje dirbantys specialistai ir specialistės dalyvauja mokymuose apie tai, kas svarbu bendraujant su asmenimis, turinčiais judėjimo negalią: žino, kaip atpažinti smurtą, kokie požymiai ir rizikos veiksniai leidžia suvokti, kad asmuo galimai patiria smurtą arba rizikuoja jį patirti.
- Mūsų savivaldybė bendradarbiauja su regione veikiančiomis negalios organizacijomis, kurios dirba su žmonėmis su judėjimo negalia.

UŽRAŠAMS / KOMENTARAMS / IDĒJOMS

Psichosocialinė negalia

Pasitikrinkite, ar savivaldybė yra pasirengusi teikti pagalbą ir paslaugas asmenims su skirtingomis negaliomis.

- Mūsų savivaldybėje gyvenantys žmonės su psichosocialine negalia yra informuojami apie smurtą artimoje aplinkoje, jo rūšis ir tai, kaip jas atpažinti – įgyvendinamos specialiosios edukacinės programos, informacijos sklaida užtikrinama įvairiose vietose, kuriose lankosi žmonės su psichosocialine negalia. Pavyzdžiui, vizitų pas gydytojus gydymo įstaigose metu, per socialinius darbuotojus, kitus asmenis, turinčius tiesioginį kontaktą su žmonėmis su psichosocialine negalia, psichiatrijos dienos stacionaruose, krizių centruose, psichikos sveikatos centruose, kitose vietose.
- Mūsų savivaldybėje yra teikiamos laikinojo apgyvendinimo paslaugos smurtą patyrusiems asmenims (ir moterims, ir vyrams) su psichosocialine negalia: apgyvendinimo paslaugas teikiančių įstaigų personalas turi žinių, kaip priimti asmenis su psichosocialine negalia ir kaip su jais bendrauti, kaip teikti informaciją jiems / joms suprantamu būdu.
- Mūsų savivaldybėje dirbantys specialistai ir specialistės dalyvauja mokymuose apie tai, kas svarbu bendraujant su asmenimis, turinčiais psichosocialinę negalią: žino, kaip atpažinti smurtą, kokie požymiai ir rizikos veiksniai leidžia suvokti, kad asmuo galimai patiria smurtą arba rizikuoja jį patirti; žino, kaip bendrauti su moterimis ir vyrais su psichosocialine negalia.
- Mūsų savivaldybė bendradarbiauja su regione veikiančiomis negalios organizacijomis, kurios dirba su žmonėmis su psichosocialine negalia.

UŽRAŠAMS / KOMENTARAMS / IDĒJOMS

Smurto artimoje aplinkoje prevencija

Pagrindinės smurto prevencijos kryptys ir prevencijos priemonių pavyzdžiai

1. Teisinis reglamentavimas ir jo gerinimas.
2. Švietimas ir gyventojų sąmoningumo didinimas.
3. Pagalbos prieinamumo gerinimas.
4. Duomenų rinkimas ir analizavimas.

Teisinis reglamentavimas ir jo gerinimas

Pagrindinės priemonės, kurių šioje srityje gali imtis savivaldybės administracija, yra dvi:

1. Esamų savivaldybės teritorijoje ir savivaldybei pavaldžių įstaigų pasitvirtintų tvarkų ir vidaus taisyklių, susijusių su pagalbos dėl smurto artimoje aplinkoje teikimu ir smurto artimoje aplinkoje prevencija, peržiūra bei atnaujinimas. Įsitikinkite, ar parengtos tvarkos ir vidaus taisyklės numato pagalbos teikimą ir moterims, ir vyrams, ar pagalba prieinama visiems asmenims su negalia (ar atsižvelgiama į skirtingas negalias). Ar savivaldybės darbuotojams yra aiški smurto artimoje aplinkoje prevencijos paskirtis ir prevencijos priemonių planas, įtraukiant lyties ir negalios aspektus?
2. Strateginių planavimo dokumentų, susijusių su pagalbos dėl smurto artimoje aplinkoje teikimu ir smurto artimoje aplinkoje prevencija, parengimas, įgyvendinimas ir priežiūra. Strateginiai dokumentai turėtų būti rengiami konkrečiam laikotarpiui, numatant aiškius tikslus ir jų pasiekimo rodiklius bei atsižvelgiant į turimus savivaldybės duomenis apie asmenis pagal lytį ir negalią. Jei šiuo metu savivaldybėje renkami duomenys nėra sisteminiami pagal lytį ir negalią, viena iš artimiausių veiksmų plano priemonių galėtų būti – pradėti tokius duomenis rinkti ir analizuoti.

Švietimas ir gyventojų sąmoningumo didinimas

Priemonės, susijusios su švietimu apie smurtą artimoje aplinkoje ir sąmoningumo didinimu, bei jų apimtys gali būti labai įvairios ir priklauso nuo savivaldybės finansinių ir žmogiškųjų resursų, galimybių, politinės valios. Toliau pateikiamos kelios pagrindinės priemonių grupės ir smurto prevencijos veiksmai pavyzdžiai.

- 1.** Informavimas apie smurtą artimoje aplinkoje ir smurto atpažįtamumo didinimas. Savivaldybės gyventojų gebėjimas atpažinti smurtą ir prievartinę kontrolę santykiuose priklauso nuo informavimo mastų. Geriausia, kai savivaldybės gyventojų informavimas yra nepertraukiama pastanga ir apima įvairias informavimo iniciatyvas: komunikacines kampanijas, reklamą, dalomosios informacijos parengimą. Kitos priemonės, susijusios su gyventojų švietimu, galėtų būti turinio apie smurtą artimoje aplinkoje įtraukimas į formalųjį ir neformalųjį švietimą, mokymai specialistams (-ams). Į turinį būtina įtraukti smurto prieš asmenis su negalia pavyzdžių ir apibūdinti specifiką.
- 2.** Informavimas apie pagalbą patyrus smurtą artimoje aplinkoje. Kaip ir informavimo apie smurto atpažinimą atveju, kuo didesnė informacinė sklaida apie pagalbą – tuo geriau. Į turinį būtina įtraukti žinių apie smurto prieš asmenis su negalia specifiką bei užtikrinti, kad informacija apie pagalbą būtų prieinama visiems asmenims, nepriklausomai nuo turimos negalios.
- 3.** Lyčių stereotipų ir nuostatų keitimas. Informaciją apie sveikų santykių kūrimą ir lyčių stereotipų bei nuostatų keitimą įtraukite į formalųjį švietimą, neformaliojo švietimo veiklas, mokymus specialistams (-ams), kitas savivaldybės gyventojams skirtas informacines kampanijas.
- 4.** Temų, susijusių su smurto ir prievartinės kontrolės atpažinimu,

įtraukimas į ugdymo procesą. Bendradarbiaujant su švietimo centrais ir mokyklomis, galima siūlyti užsiėmimų pedagogams ir mokiniams apie smurto artimoje aplinkoje atpažinimą ir tai, ką daryti jį atpažinus, kur kreiptis pagalbos.

5. Tėvystės / šeimos įgūdžių lavinimo užsiėmimai, kursai. Pozityvios tėvystės ir panašaus tipo užsiėmimai gali padėti tėvams ir globėjams atrasti efektyvių vaikų auginimo ir ugdymo įrankių bei strategijų nevarojant smurto.
6. Individualūs ir grupiniai psichikos sveikatos stiprinimo užsiėmimai, kurių metu būtų mokoma kurti / puoselėti sveikus santykius, atpažinti smurtą.
7. Biblioterapijos užsiėmimų organizavimas, knygų klubų steigimas. Atrinktų teminių knygų skaitymas, dalinimasis įspūdžiais, skaitytojų bendruomenės auginimas – visa tai gali būti puiki pagalbos ir sąmoningumo didinimo priemonė pasitelkus biblioterapiją. Informacija apie smurtą, aukų kaltinimo prevencija, atpažįstamumo didinimas pasitelkiant aktualią literatūrą gali padėti užkirsti kelią antrinei viktimizacijai.

Pagalbos prieinamumo gerinimas

Pagalbos prieinamumo gerinimas turėtų būti vienas iš smurto prevencijos prioritetų. Patartina pradėti nuo teikiamos pagalbos galimybių audito ir pagalbos poreikio analizės. Įsitikinkite, ar savivaldybės gyventojams teikiama pakankamai pagalbos ir su pagalba susijusių paslaugų, ar pagalba prieinama ir moterims, ir vyrams, ar pagalba prieinama visiems asmenims, nepriklausomai nuo jos / jo negalios. Atsakymai į šiuos klausimus gali padėti numatyti artimiausius veiksmus ir priemones. Toliau pateikiama daugiau priemonių pavyzdžių.

- 1.** Informacijos apie pagalbą ir su pagalba susijusių paslaugų jūsų savivaldybėje parengimas ir sklaida. Į ją įtraukite informaciją apie artimiausius krizių centrus, laikiną apgyvendinimą smurtą patyrusiems asmenims teikiančias organizacijas, psichologinės pagalbos linijas, paramos grupes, kitas jūsų savivaldybėje ir regione turimas pagalbos galimybes. Vietos bendruomenei pritaikyti leidiniai gali būti platinami tiesiogiai arba įrengiant informacines stoteles bibliotekose, bendruomenės centruose, seniūnijose, gydymo įstaigose, kitose viešose vietose. Informacija turėtų būti parengta atsižvelgiant į asmenų su skirtingomis negaliomis galimybes ir poreikius. Svarbiausia informacija turėtų būti parengta lietuvių gestų kalba, Brailio raštu, lengvai suprantama kalba.
- 2.** Terapijos, konsultavimo ir pagalbos grupių steigimas smurtą patyrusiems asmenims ir smurto pavojų patiriantiems asmenims.
- 3.** Terapijos, konsultavimo ir pagalbos grupių steigimas smurtaujantiems asmenims.
- 4.** Savitarpio pagalbos, bendruomenių grupių ir klubų steigimas. Tokios grupės ir klubai galėtų būti saugi erdvė bendravimui, pavyzdžiui – susiduriantiems su psichologiniais sunkumais, pykčio valdymo problemomis ir pan. Užsiėmimai klubuose gali būti vedami psichologų ar socialinės pagalbos specialistų (-tų).
- 5.** Pakartotinis prieinamos pagalbos auditas, teikiamų paslaugų vertinimas, jų gerinimas ir nuolatinė pagalbos poreikio savivaldybėje stebėseną.

Duomenų rinkimas ir analizavimas

Duomenų rinkimas ir analizavimas yra pagrindas tiek organizuojant pagalbą dėl smurto artimoje aplinkoje, tiek planuojant bei koordinuojant smurto prevencijos veiksmus. Surinkti duomenys gali atskleisti sistemos spragas ir trūkumus, padėti identifikuoti skubiausių veiksmy kryptis ir temas. Toliau pateikiami pavyzdžiai, kokius duomenis savivaldybei naudinga kaupti ir analizuoti.

- 1.** Duomenų apie smurto paplitimą savivaldybėje rinkimas ir analizavimas; jie turėtų būti apie smurtą patyrusius asmenis, smurto pavojų patyrusius asmenis, įtariamuosius ir smurtavusius asmenis. Duomenys turėtų būti skirstomi pagal lytį ir negalią (judėjimo, regos, klausos, psichosocialinę, intelekto).
- 2.** Duomenų apie išduotus apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderius rinkimas ir analizavimas. Duomenys apie asmenis turėtų būti skirstomi pagal lytį ir negalią (judėjimo, regos, klausos, psichosocialinę, intelekto).
- 3.** Savivaldybės gyventojų turimų žinių apie smurto atpažįstamumą rinkimas ir analizavimas, įtraukiant klausimus apie gyventojų nuomonę ir nuostatas, susijusias su lyčių lygybės bei smurto artimoje aplinkoje aspektais.
- 4.** Nacionalinių ir tarptautinių tyrimų stebėseną ir duomenų analizavimas.

Kaip atpažinti, kad asmuo su negalia galimai patiria smurtą artimoje aplinkoje?

Asmenys dėl turimos negalios susiduria su didesne rizika patirti smurtą artimoje aplinkoje. Skaičiuojama, kad rizika gali padidėti net iki penkių kartų. Atsižvelgiant į tai, patartina socialinėms (-ams) darbuotojoms (-ams) ir medicinos personalui papildomai pasidomėti žmonėmis su negalia, kurie susiduria su vienu ar keliais toliau pateiktais rizikos veiksniais:

žmogus

- niekur nedirba / nesimoko;
- nesilanko dienos centre, nedalyvauja kitoje socialinėje veikloje;
- neišeina iš namų;
- neturi draugų (-ių) ir nebendruoja su kitais žmonėmis;
- yra finansiškai priklausomas nuo kitų žmonių;
- yra socialiai izoliuotas nuo išorinio pasaulio.

Esant vienam ar keliems iš pirmiau išvardintų rizikos veiksnių, derėtų pabandyti išsiaiškinti, ar asmuo nesusiduria su artimų žmonių smurtu arba grėsme jį patirti.

Kai žmonėms su negalia reikalinga nuolatinė priežiūra, smurtas gali būti identifikuotas pagal keletą požymių:

- Žmogus gali atrodyti apleistas, nešvarus, vilkėti nešvarius / suplyšusius drabužius;
- nesirūpinama jo / jos higienos poreikiais, aplinka gali būti apleista, joje gali tvyroti nemalonus kvapas;
- Žmogus gali atrodyti alkanas, prastai maitinamas;
- Žmogus gali būti suglumęs, pasimetęs arba sutrikęs;
- Žmogus gali atrodyti nervingas, baikštus, jautriai reaguoti į garsus, balsus, prisilietimus;
- Žmogus gali turėti akivaizdžių, matomų smurto požymių ant kūno. Pavyzdžiui, mėlynių, nubrozdinimų, nudeginimų, kitokių kūno sužalojimų ar sveikatos sutrikdymų;
- Žmogus gali turėti mažiau akivaizdžių sveikatos negalavimų, pavyzdžiui, lėtinių galvos, pilvo skausmų, kitų skausmų, sunkumų vaikstant ar sėdint, skųstis miego sutrikimais, nemiga ir pan.;
- Žmogus gali neturėti reikalingų būtinųjų arba medicininių priemonių, pavyzdžiui, akinių, klausos aparato, judėjimui reikalingų priemonių (ramentų, vaikštynių, vežimėlių), vaistų;
- Žmogus gali elgtis nejprastai, jam / jai nebūdingai, pasižymėti staigia nuotaikų kaita.

Pastebėjus bent vieną ar daugiau išvardintų požymių, derėtų pasiteirauti arba pabandyti kitais būdais išsiaiškinti, ar asmuo nesusiduria su artimųjų smurtu arba grėsme jį patirti, smurto atveju suteikti reikalingą pagalbą.

„Nemažai yra tokių žmonių, ypač kaimuose, kuriuos matant jaučiasi, kad prieš juos galimai smurtauja. Va, su žmogumi bendrauji, ir matai, koks jo vežimas, kaip jis apsirengęs... Ir nors žinai, kad tikrai gauna pajamų, paaiškėja, kad jam reikia išlaikyt brolio šeimą, dar kažką, dar kažką, ir tas žmogus realiai savo gyvenimo negyvena – jis gyvena šeimos narių gyvenimą.“*

* iš interviu su moterimi su judėjimo negalia

Koordinuoto institucijų atsako į smurtą artimoje aplinkoje algoritmas

Parengė Lygių galimybių plėtros centro ekspertės Aurelija
Auškalnytė ir dr. Margarita Jankauskaitė

Algoritmo sąvokos

Koordinuoto institucijų atsako į smurtą artimoje aplinkoje algoritmas

(toliau: algoritmas) – tai savivaldybėje veikiančių institucijų / organizacijų / įstaigų nuostatų, veiksmų sekos ir tarpinstitucinio koordinavimo aprašas. Algoritmo tikslas – užtikrinti asmens, nukentėjusio nuo smurto artimoje aplinkoje, saugumą.

Šio algoritmo kontekste:

Smurtas artimoje aplinkoje – veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, turtinę ir (ar) neturtinę žalą. Jis siejamas su prievartine asmens kontrole.

Negalia suprantama kaip kylanti, kai asmuo, turintis ilgalaikių fizinių, psichikos sveikatos, intelekto, jutimo ar kitų kompleksinių sutrikimų ar ypatybių, susiduria su fizinėmis, informacinėmis ar požiūrio kliūtimis, kurios trukdo visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje. Negalios samprata remiasi žmogaus teisėmis grįstu požiūriu ir Jungtinių Tautų žmonių su negalia teisių konvencija.

Nukentėjęs asmuo – nukentėjęs nuo smurto artimoje aplinkoje suaugęs asmuo arba vaikas, įskaitant tuos atvejus, kai vaikas yra liudininkas arba gyvena aplinkoje, kurioje buvo smurtauta.

Intelektinė negalia – negalia, kurią patiria asmenys, turintys intelekto sutrikimų ir susiduriantys su kliūtimis aplinkoje.

Psichosocialinė negalia – negalia, kurią patiria asmenys, turintys psichikos sveikatos sutrikimų ir susiduriantys su kliūtimis aplinkoje. Lietuvos teisės aktuose ir kituose aktualiuose praktiniuose dokumentuose intelekto ar (ir) psichosocialinė negalia paprastai yra vadinama psichikos negalia.

Dokumente naudojami trumpiniai:

AV – Atvejo vadybos funkcijas atliekanti institucija

BPC – Bendros pagalbos centras

SKPC – Specializuotos kompleksinės pagalbos centras

SPI – Sveikatos priežiūros įstaigos

UI – Ugdymo įstaigos

VVTAIT – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos teritorinis skyrius

Algoritmo paskirtis

- ✓ Įgalinti sistemingą ir nuoseklų įvairių žinybų / institucijų / organizacijų darbo koordinavimą siekiant bendro tikslo – nukentėjusiųjų nuo smurto artimoje aplinkoje saugumo.
- ✓ Užtikrinti ir palengvinti prieigą prie pagalbos ir paslaugų nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusiems asmenims.
- ✓ Suderinti prevencijos ir intervencijos veiksmus.

Algoritmo įgyvendinimo principai

Į nukentėjusiuosius orientuotas požiūris: algoritme dalyvaujantys paslaugų teikėjai pirmenybę teikia nukentėjusio asmens teisėms ir poreikiams.

Konfidencialumas: algoritme dalyvaujančios institucijos / organizacijos / žinybos vadovaujasi konfidencialumo principu.

Partnerystė: dalyvavimas algoritme reiškia bendradarbiavimą ir susijusių institucijų / organizacijų / žinybų veiksmų derinimą ir bendro tikslo siekimą.

Dalyvavimu pagrįstas valdymas: algoritme numatytos intervencijos ir nukreipimo taisyklės bei prevencijos veiksmų planavimas, įgyvendinimas, stebėseną ir vertinimas, turėtų būti rengiami dalyvaujant visiems komandos nariams, įskaitant nukentėjusiuosius nuo smurto artimoje aplinkoje (jei taikytina).

Atskaitomybė: visos algoritme dalyvaujančios institucijos / organizacijos / žinybos turi užtikrinti darbuotojų atskaitomybę, kad būtų laikomasi sutartų taisyklių ir pagrindinių darbo principų.

Tvarumas: nuoseklus algoritmo susitarimų laikymasis nepaisant politinių pokyčių ar personalo kaitos / motyvacijos stokos.

Algoritmo dalyviai

Algoritmo dalyviai skirstomi į pagrindinius ir gretutinius.

Pagrindiniai algoritmo dalyviai

Policija: pagrindinė institucija, atsakinga už smurto artimoje aplinkoje užkardymą.

Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos skyrius (VVTAĮT): pagrindinė institucija, ginanti vaiko teises smurto artimoje aplinkoje atvejais.

Specializuotos kompleksinės pagalbos centras (SKPC): pagrindinė pagalbos nukentėjusiam nuo smurto artimoje aplinkoje asmeniui koordinavimo institucija, kai dirbama su vaikų neturinčiomis šeimomis. Kai dirbama su vaikų turinčiomis šeimomis – pagrindinė institucija, atstovaujanti suaugusio nukentėjusio asmens interesus.

Įstaiga, atliekanti atvejo vadybos funkciją: pagrindinė pagalbos nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje koordinavimo institucija, kai dirbama su vaikų turinčiomis šeimomis. Pagrindinė pagalbos nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje koordinavimo institucija, kai dirbama su negalią turinčiu asmeniu.

Gretutiniai algoritmo dalyviai

- Savivaldybės administracijos paskirtas asmuo
- Probacijos tarnyba
- Ugdymo įstaigos
- Pedagoginė psichologinė tarnyba / Švietimo pagalbos tarnyba
- Sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios įstaigos (ypač bendruomenės slaugytojai ir slaugytojų padėjėjai, taip pat slaugytojai, šeimos gydytojai, odontologai, psichikos sveikatos specialistai)

- Visuomenės sveikatos paslaugas teikiančios įstaigos ar asmenys (pavyzdžiui, savivaldybių visuomenės sveikatos biuruose dirbantys specialistai, gerovės konsultantai)
- Socialines paslaugas teikiančios įstaigos (pavyzdžiui, socialiniai darbuotojai; individualios priežiūros specialistai; asmeniniai asistentai)
- Kitos įstaigos (pavyzdžiui, seniūnijų darbuotojai; negalios NVO darbuotojai; vaikų dienos centrų darbuotojai, kt.)

Algoritmo dalyviai sistemingai informuojami apie savo funkciją užtikrinant koordinuotą atsaką į smurtą artimoje aplinkoje, kelia kompetenciją šioje srityje, įskaitant ir apie moterų su negalia patiriamo smurto specifiką.

Pagrindinių ir gretutinių algoritmo dalyvių funkcijų aprašas (1 priedas).

Pranešimas apie smurtą artimoje aplinkoje

Galimai vykstantį ar įvykusi smurtą artimoje aplinkoje gali **pastebėti** arba apie jį **sužinoti** įvairiose institucijose dirbantys specialistai: pedagogai, socialiniai darbuotojai, visuomenės sveikatos **specialistai**, bendruomenės pareigūnai, vaikų dienos centrų, seniūnijų darbuotojai, gerovės konsultantai, individualios priežiūros specialistai, asmeniniai asistentai, negalios ir kitos NVO, sveikatos priežiūros sistemos darbuotojai (ypač bendruomenės slaugytojai ir slaugytojų padėjėjai, taip pat slaugytojai, šeimos gydytojai, odontologai, visi psichikos sveikatos specialistai). Net ir menkas įtarimas apie smurtą artimoje aplinkoje vertas rimto dėmesio.

Smurto artimoje aplinkoje **atpažinimui palengvinti**, specialistai naudojami *Smurto artimoje aplinkoje požymių lentelė* (2 priedas), *Gairėmis ir kontroliniais klausimais smurto tikimybei įvertinti* (3 priedas) ir *Kontrolinė smurtinių veiksmų atpažinimo lentelė* (4 priedas).

Moterys su negalia patiria žymiai didesnę smurto artimoje aplinkoje riziką nei moterys be negalios, tačiau į institucijų akiratį patenka rečiau ir negauna reikalingos pagalbos. Todėl visi algoritmo dalyviai, net ir nepastebėję smurto požymių, turi **teirautis moterų su negalia** apie grėsmes jos saugumui ir (arba) **galimai patiriamą smurtą** artimoje aplinkoje, jei yra pastebėti šie padidintos rizikos veiksniai:

- **Apribotas savarankiškumas** (pavyzdžiui, reikalinga nuolatinė arba dalinė pagalba buityje, judant, vartojant vaistus, komunikuojant, pan.).
- **Izoliacija** (pavyzdžiui, moteris nesimoko ir nedirba, visai nedalyvauja ar vangiai dalyvauja bendruomenės gyvenime).

Sužinoję apie galimai įvykusį smurtą artimoje aplinkoje, visi algoritmo dalyviai:

- **Informuoja:**
  - 1. policiją** (įtarus, kad smurtautojas ketina panaudoti arba naudoja prievartą);
  - 2. VVTAIŲ** (įtarus, kad vaikas nukentėjo nuo smurto artimoje aplinkoje).
- **Nukreipia į SKPC** (asmenį galimai patiriantį (patyrusį) smurtą artimoje aplinkoje).

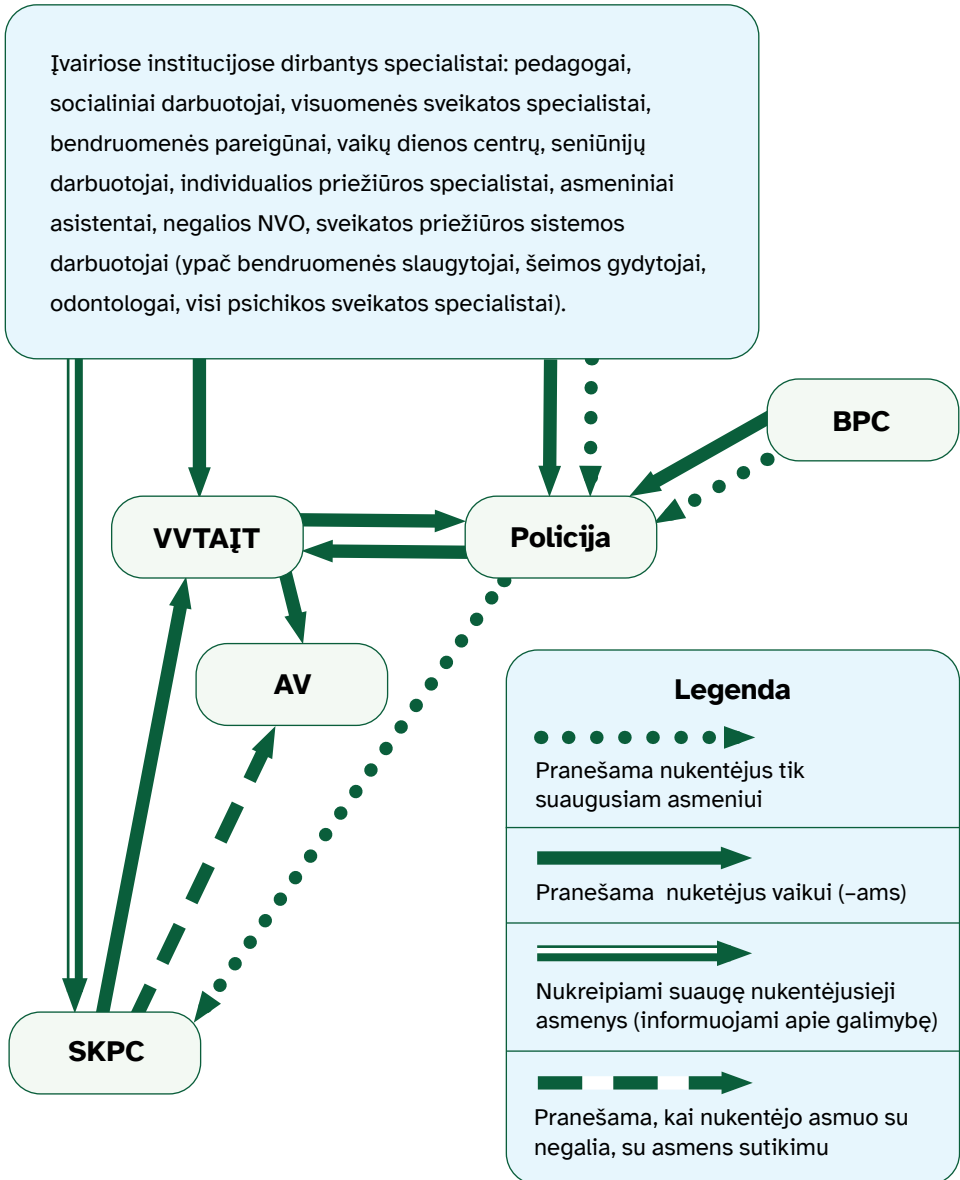
Gavus pranešimą apie galimai įvykusį smurtą artimoje aplinkoje:

- Policijos pareigūnai vyksta į įvykio vietą. Visais smurto artimoje aplinkoje atvejais perduoda informaciją SKPC, įskaitant ir informaciją apie negalią ir pastebėtus individualius pagalbos poreikius. Atvejais, kai nukentėjo vaikai, susisiekiama su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos koordinatoriumi ir perduoda informaciją arba nedelsdamas kreipiasi į VVTAIT el. paštu. Atvejais, kai iškeldinus smurtautoją, nukentėjęs asmuo su negalia liktų be būtinosios pagalbos, informuoja šio asmens giminaitį ar kitą artimą asmenį, galintį suteikti pagalbą, o jei jų nėra – socialinių paslaugų įstaigą ir (ar) asmens sveikatos priežiūros įstaigą.
- Asmens sveikatos priežiūros įstaiga, į kurią pateko nukentėjęs asmuo su negalia, užtikrina stacionarias paslaugas, esant poreikiui.
- VVTAIT, gavęs informaciją, atvyksta į įvykio vietą per 1 val., įvertina vaiko situaciją, imasi priemonių užtikrinti jo(s) saugumą, esant poreikiui, inicijuoja atvejo vadybos procesą.
- SKPC kontaktuoja ir palaiko ryšį su nukentėjusiu suaugusiu asmeniu, teikia specializuotą kompleksinę pagalbą. Paaiškėjus, kad nukentėjo pilnametis asmuo su negalia, su asmens sutikimu, informuoja AV.
- Atvejo vadybos funkciją atliekanti institucija kontaktuoja ir palaiko ryšį su nukentėjusiais, teikia kompleksinę pagalbą. Gavus pranešimą, apie nukentėjusį pilnametį asmenį su negalia, kuris, iškeldinus smurtautoją, liktų be būtinos pagalbos, su asmens sutikimu, organizuoja reikiamas paslaugas:
- Siunčia specialistą į namus, kuris įvertina paslaugų poreikį ir koordinuoja jų teikimą namuose;

- Jeigu paslaugas teikiant namuose nėra galimybės užtikrinti pilnavertės pagalbos nukentėjusiam asmeniui su negalia, įvertinus individualų pagalbos poreikį, organizuoja laikiną apgyvendinimą šia prioritetine tvarka:
  1. pas nukentėjusio asmens pasirinktus artimus žmones;
  2. savivaldybėje prieinamose laikino apgyvendinimo patalpose: krizių centre, socialinių paslaugų centro patalpose, ar kt.;
  3. savivaldybės globos paslaugas teikiančiose įstaigose (prioritetas – socialinis būstas, apsaugotas būstas, grupinio gyvenimo namai).

Toliau pranešimo apie smurtą artimoje aplinkoje schema pateikiama grafiškai.

VEIKSMAI, SUŽINOJUS APIE SMURTĄ ARTIMOJE APLINKOJE

Reaguodami į smurto artimoje aplinkoje atvejį, kai nukentėjo arba įtariama, kad galėjo nukentėti asmuo su negalia, algoritmo dalyviai visada siekia bendrauti tiesiogiai su nukentėjusiu asmeniu, net jei asmens veiksnumas yra teismo sprendimu apribotas, o šalia yra atstovas (pavyzdžiui, vienas iš tėvų, globėja(s) ir pan.). Atstovo pareiga yra padėti asmeniui, kurio veiksnumas apribotas, suprasti vykstantį procesą ir būti išgirstu, o ne atlikti veiksmus ar priimti sprendimus už asmenį su negalia. Įtarus, kad atstovas galimai smurtauja, būtina kalbėtis su nukentėjusiu asmeniu nedalyvaujant atstovui.

Iškilus sunkumams susikalbėti tiesiogiai su nukentėjusiu asmeniu dėl asmens individualių poreikių – pasitelkiami kiti specialistai, su kuriais sudaromos bendradarbiavimo sutartys:

- gestų kalbos vertėjai;
- lengvai suprantamos kalbos vertėjai (specialistai nuolat dirbantys su asmenimis, turinčiais intelekto negalią);
- psichikos sveikatos specialistai (teikiantys pagalbą asmenims su psichosocialine negalia ar išgyvenantiems psichikos sveikatos krizes).

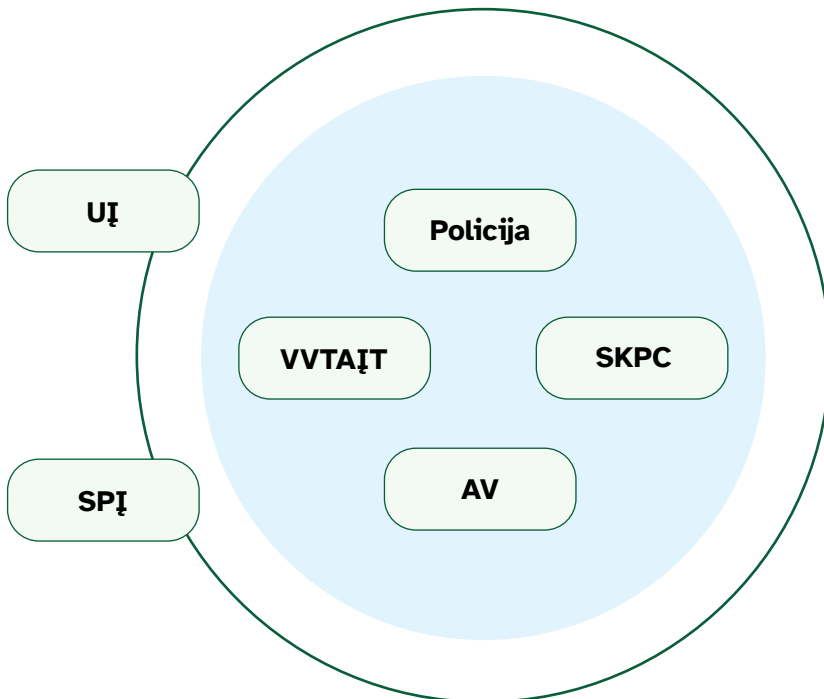
Keitimasis informacija, susijusia su smurtu artimoje aplinkoje

Algoritme dalyvaujančios institucijos vadovaujasi LR asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu bei kitais LR teisės aktais, todėl asmens duomenis gali atskleisti ir perduoti tik tiems subjektams, kurie įstatymų numatyta tvarka turi teisę juos gauti.

Siekdamos atlikti smurto artimoje aplinkoje atvejų tyrimą, užtikrinti nukentėjusių nuo smurto artimoje aplinkoje asmenų saugumą ir suteikti veiksmingą koordinuotą pagalbą jiems institucijos / organizacijos / įstaigos turi dalintis konfidencialia informacija.

Toliau grafiškai pavaizduotas institucijų keitimasis informacija.

KEITIMASIS INFORMACIJA / BENDRADARBIAVIMAS

„Nežinau, kaip yra su fizine negalia, bet kai turi psichinę arba emocinę negalią, visada yra pavojus, kad niekas tavimi nepatikės dėl patiriamo smurto. Tokiais atvejais visada yra lengviau diskredituoti moters pasisakymus arba skundus.“*

* iš *interview su moterimi su psychosocialine negalia*

Lentelėse nurodyta, kokią informaciją institucijos / įstaigos / organizacijos teikia viena kitai ar koku kitu būdu bendradarbiauja.

Pagrindiniai algoritmo dalyviai:

	Policija	VVTAIT	AV	SKPC
Policija		<p>Policija informuoja VVTAIT apie smurtą artimoje aplinkoje, jei nukentėjo vaikai ir teikia kitą informaciją (pvz.: apie paskirtas kardomasias priemones, ikiteisminio tyrimo metu priimtus sprendimus); dalyvauja VVTAIT organizuojamuose pasitarimuose; renka iš VVTAIT informaciją ikiteisminio tyrimo tikslais.</p> <p>Perduoda informaciją apie negalią ir pastebėtus individualios pagalbos poreikius.*</p>	<p>Policija renka informaciją iš AV ikiteisminio tyrimo tikslais; policijos pareigūnas dalyvauja atvejo vadybos posėdžiuose.</p>	<p>Policija informuoja SKPC apie smurto artimoje aplinkoje atvejį; esant poreikiui ir nukentėjusio asmens sutikimui, policija iš SKPC renka informaciją apie nukentėjusio asmens padėtį.</p> <p>Perduoda informaciją apie negalią ir pastebėtus individualios pagalbos poreikius.*</p>
VVTAIT	<p>VVTAIT informuoja policiją apie galimai padarytą nusikalstamą veiką prieš vaiką (-us); teikia informaciją policijai ir kviečia į pasitarimus.</p>		<p>VVTAIT informuoja AV apie poreikį pradėti atvejo vadybos procesą; teikia informaciją; kviečia į pasitarimus; dalyvauja atvejo vadybos posėdžiuose.</p>	<p>VVTAIT kviečia SKPC į pasitarimus nagrinėjant atvejus, kai nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjo ir suaugęs asmuo, ir vaikas (-ai); esant poreikiui, iš SKPC renka informaciją apie nukentėjusio vaiko padėtį.</p>
AV	<p>AV teikia informaciją policijai; į atvejo vadybos posėdžius kviečia policijos pareigūnus.</p>	<p>AV teikia informaciją VVTAIT; kviečia į atvejo vadybos posėdžius; dalyvauja VVTAIT organizuojamuose pasitarimuose.</p>		
SKPC	<p>SKPC, su suaugusio nukentėjusio asmens sutikimu, apie smurto atvejį informuoja policiją, jei policija nebuvo informuota; esant poreikiui ir nukentėjusio asmens sutikimui, teikia informaciją policijai.</p> <p>Perduoda informaciją apie negalią ir pastebėtus individualios pagalbos poreikius.*</p>	<p>SKPC informuoja VVTAIT, jei nukentėjo vaikai ir VVTAIT nebuvo informuotas; dalyvauja VVTAIT organizuojamuose pasitarimuose.</p> <p>Perduoda informaciją apie negalią ir pastebėtus individualios pagalbos poreikius.*</p>	<p>SKPC dalyvauja atvejo vadybos posėdžiuose, kai nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjo ir suaugęs asmuo, ir vaikas (-ai).</p> <p>Paiškinę, kad nukentėjo pilnametis asmuo su negalia, su asmens sutikimu, informuoja AV. Perduoda informaciją apie negalią ir pastebėtus individualios pagalbos poreikius.*</p>	

* Pagrindiniai algoritmo dalyviai, fiksuodami smurto artimoje aplinkoje atvejį, dokumentuose pažymi ar nukentėjęs asmuo turi negalią, kokie yra individualios pagalbos poreikiai, ir keičiasi šia informacija tarpusavyje. Šiam tikslui naudojama *Kontrolinė poreikių, susijusių su negalia, fiksavimo lentelė* (5 priedas).

Gretutiniai algoritmo dalyviai:

	Policija	VVTAIT	AV	SKPC
Ugdymo įstaigos (UĮ)	UĮ informuoja policiją įtarus smurtą artimoje aplinkoje atvejus.	UĮ informuoja VVTAIT įtarus smurtą artimoje aplinkoje atvejus.	UĮ teikia informaciją AV; pagal poreikį dalyvauja atvejo vadybos posėdžiuose; AV informuoja UĮ apie vaikui teikiamą pagalbą nukentėjus nuo smurto artimoje aplinkoje.	UĮ nukentėjusį suaugusį asmenį informuoja apie galimybę kreiptis į SKPC.
Sveikatos priežiūros įstaigos (SPI)	SPI teikia informaciją policijai atliekant ikiteisminį tyrimą; SPI informuoja policiją išaiškėjus, kad asmuo patyrė smurtą artimoje aplinkoje.	SPI teikia informaciją VVTAIT atliekant vaiko padėties įvertinimą; informuoja VVTAIT įtarus, kad smurtą artimoje aplinkoje patyrė vaikas.	SPI , pagal AV išreikštą poreikį, teikia informaciją atvejo vadybos procese; SPI dalyvauja atvejo vadybos posėdžiuose. SPI pagal AV išreikštą poreikį ir su nukentėjusio asmens sutikimu, teikia informaciją / konsultuoja AV apie nukentėjusio asmens sveikatos būklę, gaunamą pagalbą ir papildomas pagalbos galimybes.	SPI nukentėjusį suaugusį asmenį informuoja apie galimybę kreiptis į SKPC ir pateikia būtiniausias nukentėjusio asmens kontaktinius duomenis SKPC. SPI pagal SKPC išreikštą poreikį ir su nukentėjusio asmens sutikimu, teikia informaciją / konsultuoja SKPC apie nukentėjusio asmens sveikatos būklę, gaunamą pagalbą ir papildomas pagalbos galimybes.

Kompleksinė pagalba nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje

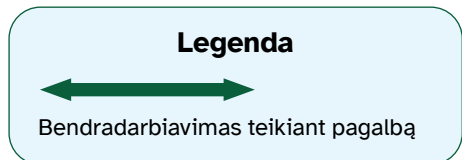
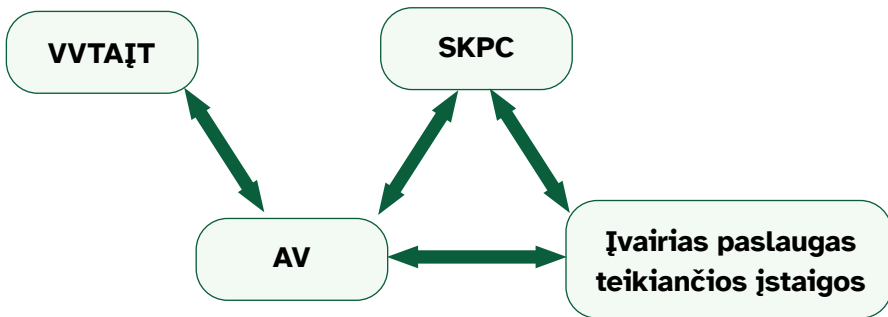
SKPC siūlo specializuotą kompleksinę pagalbą ir ją teikia, nukentėjusiam asmeniui sutikus. Pagalba: konsultanto psichologo, teisininko konsultacijos, įgalinimas spręsti problemą, nukreipimas į kitas įstaigas dėl paslaugų. SKPC dėl pagalbos suteikimo, pagal poreikį, komunikuoja su seniūnijomis, socialinių paslaugų centru ir kt. Nukentėjusiam asmeniui atsisakius pagalbos, SKPC pakartotinai kontaktuoja ir aiškinasi pagalbos poreikį. Jei nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjo ir vaikai, SKPC bendradarbiauja su pagalbos teikimą koordinuojančia AV, kadangi SKPC tokiu atveju atstovauja suaugusio asmens interesus.

VVTAIT, įvertinusi vaiko situaciją, imasi atitinkamų veiksmų užtikrinti vaiko saugumą – galimybę likti kartu su kitu nukentėjusiu asmeniu, informuoja apie krizių centro paslaugas, pasirūpina saugios aplinkos vaikui užtikrinimu, t. y., apgyvendina vaiką institucijoje kartu su nukentėjusiuoju atstovu pagal įstatymą, pas giminytės ar emociniais ryšiais susijusius asmenis vieną ar kartu su nukentėjusiuoju atstovu pagal įstatymą, budintį globotoją (atskirai nuo įstatyminių atstovų), nesant alternatyvų – institucijoje. Esant poreikiui VVTAIT pasirūpina skubios psichologinės pagalbos suteikimu vaikui. VVTAIT bendradarbiauja su pagalbos teikimą koordinuojančia AV.

Atvejo vadybos funkcijas atliekanti institucija vertina situaciją, šeimos poreikius, rengia pagalbos planą šeimai, organizuoja socialinės, psichologinės ir kitokios pagalbos teikimą šeimai koordinuoja šių paslaugų teikimą ir atlieka pagalbos plano įgyvendinimo stebėseną. AV glaudžiai bendradarbiauja su SKPC, kad pagalbos šeimai teikime būtų atstovaujami ir suaugusio nukentėjusio asmens interesai. Taip pat aktyviai bendradarbiaujama su visomis institucijomis, kurios yra įtrauktos į pagalbos plano įgyvendinimą. Teikiant pagalbą asmenims su negalia atsižvelgiama į tai, kad nusprendus palikti smurtautoją joms iškyla žymiai daugiau kliūčių, todėl reikia daugiau pagalbos (pavyzdžiui, dažnesnių specialisto apsilankymų, pakartotinio kontaktavimo, palydėjimo ir pan.) padedant pasiekti paslaugas bendruomenėje ar gauti jas namuose.

Toliau pagalbos teikimo schema pavaizduota grafiškai.

KAIP SUTEIKIAMA PAGALBA NUKENTĖJUSIEMS NUO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE?

Smurto artimoje aplinkoje prevencijos komisija

Smurto artimoje aplinkoje prevencijos komisijos tikslas – nagrinėti išryškėjusias spragas, kurios trukdo užtikrinti nukentėjusiųjų nuo smurto artimoje aplinkoje saugumą, ir ieškoti veiksmingų sprendimų. Komisija užtikrina smurto artimoje aplinkoje prevencijos veiksmingumą koordinuojant algoritme dalyvaujančių įstaigų / organizacijų / institucijų veiksmus ir vykdant numatytų priemonių įgyvendinimo stebėseną.

Komisijoje dalyvaujančios institucijos:

- Policija;
- Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos teritorinis skyrius;
- Specializuotos kompleksinės pagalbos centras;
- Savivaldybės administracija;
- Atvejo vadybos funkciją atliekanti institucija;
- Socialinės įstaigos (socialiniai darbuotojai; individualios priežiūros specialistai; asmeniniai asistentai, psichologai, gerovės konsultantai);
- NVO (įskaitant ir negalios NVO);
- Kitos institucijos pagal poreikį (pavyzdžiui, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigos, probacijos tarnyba, visuomenės sveikatos biuras, socialinių paslaugų centras, švietimo pagalbos tarnyba ir kt.).

Komisijos institucinę ir personalinę sudėtį, veiklos nuostatus tvirtina savivaldybės administracijos direktorius. Nevyriausybinų organizacijų atstovai turi sudaryti ne mažiau kaip vieną trečdalį Komisijos narių.

Gali vykti eiliniai ir neeiliniai Komisijos susitikimai:

- Eiliniai posėdžiai šaukiami kas 3 mėnesius. Juos organizuoja savivaldybės administracijos paskirtas asmuo. Jų metu taip pat aptariama, ar nebuvo praleista progų sušaukti neeilinius posėdžius.
- Neeilinius susitikimus gali inicijuoti bet kuri algoritme dalyvaujanti institucija iškilus būtinybei.
- Posėdžių nutarimai protokoluojami ir išsiunčiami visoms dalyvavusioms institucijoms.

Eiliniuose susitikimuose vykdoma Algoritmo veikimo stebėseną. Nuosekli stebėseną užtikrina sklandų koordinuoto institucijų atsako į smurtą artimoje aplinkoje algoritmo veikimą. Stebėseną vykdoma vadovaujantis trimis kriterijais:

- 1.** Sunkių sužalojimų ir mirčių dėl smurto artimoje aplinkoje statistika, įskaitant ir nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusių žmonių su negalia statistiką. Šią statistiką pateikia policija (lentelė, 7 priedas).
- 2.** Institucijų keitimosi informacija ir laikymosi bendradarbiavimo principų, numatytų algoritme, įvertinimas. Įvertinimo lentelę (8 priedas) užpildo savivaldybės administracijos paskirtas asmuo, kuris organizuoja algoritmo darbo grupės posėdžius, surinkęs informaciją iš visų algoritmo dalyvių.
- 3.** Nukentėjusiųjų nuomonė apie suteiktą pagalbą. Nuomones surenka SKPC (9 priedas).

Nėeiliniai Komisijos susitikimai sušaukiami, kai:

- nustatomas algoritme dalyvaujančiose institucijose dirbančių specialistų netinkamas elgesys (pvz., vieši pasisakymai kaltinant, žeminant nukentėjusį asmenį, atsisakymas suteikti pagalbą);
- smurto artimoje aplinkoje atveju sunkiai sužalojamas arba nužudomas asmuo;
- išskyla institucinių apsikeitimo informacija trukdžių;
- paaiškėja paslaugų trūkumas;
- nėra vykdomi tarpinstituciniai susitarimai.

Komisija taip pat nagrinėja Tarybos pateiktus pasiūlymus, savivaldybės institucijoms ir įstaigoms teikia pasiūlymus dėl apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje politikos įgyvendinimo, smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą patyrusiems asmenims teikimo, smurtinio elgesio keitimo programų (mokymų).

Koordinuota smurto artimoje aplinkoje prevencija

Nuoseklus darbas vykdant prevenciją yra tiek pat svarbus, kaip ir pagalbos nukentėjusiam asmeniui teikimas.

Koordinuotos ir kompleksiškos prevencijos priemonės yra nukreiptos į pagrindinių smurtą artimoje aplinkoje skatinančių, palaikančių ir (arba) jo latentiškumą lemiančių veiksnių šalinimą.

Atsižvelgus į didesnę asmenų su negalia patiriamą smurto riziką vykdant prevenciją:

- Užtikrinimas asmenų su negalia dalyvavimas prevencijai skirtose priemonėse (mokymuose, susitikimuose, diskusijose ir pan.).
- Prevencinių priemonių turinyje įtraukiama informacija apie asmenų su negalia patiriamo smurto specifiką.
- Informacija apie smurto atpažinimą, pagalbos galimybes prieinama žmonėms su negalia (naudojamas universalus dizainas, lengvai suprantama kalba, Brailio raštas, vertimas į gestų kalbą, kiti būdai perduoti informaciją asmenims su negalia patogiu būdu).
- Bendradarbiaujama su negalios NVO ir kitomis negalios bendruomenėmis, įskaitant neformalias bendruomenes.

Visos organizacijos / įstaigos / institucijos dalyvaujančios algoritmo įgyvendinime praneša savivaldybės administracijos paskirtam asmeniui apie numatytas ir vykdomas prevencines priemones. Savivaldybės administracijos paskirtas asmuo šią informaciją susistemina ir pateikia visuomenei.

Savivaldybės administracijos paskirtas asmuo taip pat atsakingas už viešą išsamios informacijos (sąrašo) apie paslaugas ir pagalbą teikiančias įstaigas / organizacijas / institucijas pateikimą visuomenei.

Prevencijos veiksmų kontrolinės lentelės (6 priedas) skirta į(si)vertinti savivaldybėje vykdomų prevencijos priemonių turinį ir jų sąsajas su tikslinėmis grupėmis, pamatyti darbo sritis, kuriose trūksta į smurto artimoje aplinkoje prevenciją nukreiptų iniciatyvų, ir apsvarstyti, kokios priemonės galėtų šias spragas užpildyti.

Prevencijos veiksmų kontrolės lentelė yra pagalbinis instrumentas savivaldybės administracijos paskirtam asmeniui, koordinuojant Komisijos darbą.

„Turėjau draugą, kuris irgi judėjo neįgaliojo vežimėlio pagalba ir buvo labai riboto judumo – prieš jį mama smurtavo. Sakydavo jam, kad jei neuždirbsi, jei neatiduosi savo pašalpos, aš tavęs neiškelsiu iš vežimėlio, nepaguldysiu į lovą, neišleisiu į aplinką, nes tu esi fiziškai priklausomas nuo manęs. Sakydavo jam, kad jei manęs nebūtų – negalėtum egzistuoti.“

* iš interviu su moterimi su judėjimo negalia

Priedai

	Pagrindiniai algoritmo dalyviai ir jų funkcijos
Policija Patruliai; tyrėjai; bendruomenės pareigūnai.	<p>Pagrindinė institucija, atsakinga už smurtą patyrusio asmens apsaugos užtikrinimo priemonių taikymą.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Reaguoja į iškvietimą dėl smurto artimoje aplinkoje. 2. Perduoda informaciją apie smurto artimoje aplinkoje atvejį VVTAIT (kai nukentėję vaikai), SKPC, įskaitant ir informaciją apie pastebėtus individualios pagalbos poreikius. 3. Atvejais, kai iškeldinus smurtautoją, nukentėjęs asmuo su negalia liktų be būtinosios pagalbos, informuoja šio asmens giminaitį ar kitą artimą asmenį, galintį suteikti pagalbą, o jei jų nėra – socialinių paslaugų įstaigą ir (ar) asmens sveikatos priežiūros įstaigą. 4. Atlieka ikiteisminį tyrimą. 5. Informuoja nukentėjusį asmenį apie smurtaujančiam asmeniui paskirtas kardomąsias priemones. 6. Kontroliuoja, ar smurtautojas laikosi kardomųjų priemonių, o jei nesilaiko – informuoja prokurorą. 7. Sprendžia dėl apsaugos nuo smurto orderio skyrimo ir kontroliuoja, kaip laikomasi apsaugos nuo smurto orderio įpareigojimų. 8. Keičiasi informacija su kitomis institucijomis ir, esant poreikiui, dalyvauja tarpinstituciniuose susitikimuose. 9. Vykdo smurto artimoje aplinkoj prevenciją bendruomenėje. 10. Dalyvauja prevencijos koordinavimo darbo grupėje.

	Pagrindiniai algoritmo dalyviai ir jų funkcijos
<p>Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos skyrius (VVTAĮT)</p>	<p>Pagrindinė institucija ginanti vaiko teises smurto artimoje aplinkoje atvejais.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gauna informaciją iš kitų algoritmo dalyvių apie galimai patirtą smurtą artimoje aplinkoje, kai nukentėjo ir vaikai. 2. Informuoja policiją apie atvejį, jei nepilnametis galimai nukentėjo nuo smurto. 3. Vertina vaiko situaciją, imasi atitinkamų veiksmų užtikrinti vaiko saugumą – galimybę likti kartu su kitu nukentėjusiu asmeniu, informuoja apie krizių centro paslaugas, pasirūpina saugios aplinkos vaikui užtikrinimu, t. y., apgyvendina vaiką institucijoje kartu su nukentėjusiu atstovu pagal įstatymą, pas giminystės ar emociniais ryšiais susijusius asmenis vieną ar kartu su nukentėjusiu atstovu pagal įstatymą, budintį globotoją (atskirai nuo įstatyminių atstovų), nesant alternatyvų – institucijoje. 4. Esant poreikiui inicijuoja skubios psichologinės pagalbos suteikimu vaikui. 5. Perduoda informaciją atvejo vadybos funkcijas atliekančiai institucijai. 6. Keičiasi informacija su kitomis institucijomis, inicijuoja ir dalyvauja tarpinstituciniuose susitikimuose. 7. Vykdo smurto artimoje aplinkoje informacinę prevencinę veiklą bendruomenėje. 8. Dalyvauja prevencijos koordinavimo darbo grupėje.

	Pagrindiniai algoritmo dalyviai ir jų funkcijos
Specializuotos kompleksinės pagalbos centras (SKPC)	<p>Pagrindinė pagalbos nukentėjusiam nuo smurto artimoje aplinkoje asmeniui koordinavimo institucija, kai dirbama su vaikų neturinčiomis šeimomis. Kai dirbama su vaikų turinčiomis šeimomis – pagrindinė institucija, atstovaujanti suaugusio nukentėjusio asmens interesus.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gauna informaciją iš policijos apie galimai patirtą smurtą artimoje aplinkoje arba tiesioginį kreipimąsi iš nukentėjusio asmens. 2. Nukentėjusiam asmeniui sutikus, teikia pagalbą (informuoja, teikia konsultanto, psichologo, teisininko konsultacijas, siekia įgalinti spręsti problemą, nukreipia į kitas įstaigas dėl paslaugų). Kitu atveju - pakartotinai kontaktuoja ir aiškinasi pagalbos poreikį. 3. Paaaiškėjus, kad nukentėjo pilnametis asmuo su negalia, su asmens sutikimu, informuoja AV. 4. Keičiasi informacija su kitomis institucijomis ir dalyvauja tarpinstituciniuose susitikimuose atstovaudami suaugusio nukentėjusio asmens interesus. 5. Perduoda informaciją policijai, VVTAĮT ir AV apie galimai smurtą artimoje aplinkoje patiriančio asmens negalią ir individualius pagalbos poreikius. 6. Vykdo smurto artimoje aplinkoje prevenciją bendruomenėje. 7. Dalyvauja prevencijos koordinavimo darbo grupėje.

	Pagrindiniai algoritmo dalyviai ir jų funkcijos
<p>Istaiga, atliekanti atvejo vadybos f-ją (AV)</p>	<p>Pagrindinė pagalbos nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje koordinavimo institucija, kai dirbama su vaikų turinčiomis šeimomis. Pagrindinė pagalbos nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje koordinavimo institucija, kai dirbama su negalią turinčiu asmeniu.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gauna informaciją iš VVTAIT apie galimai patirtą smurtą artimoje aplinkoje arba tiesioginį kreipimąsi iš nukentėjusio asmens. 2. Vertina situaciją, šeimos poreikius ir rengia kompleksinį paslaugų planą. 3. Koordinuoja kompleksinių paslaugų teikimą ir atlieka paslaugų plano įgyvendinimo stebėseną. 4. Keičiasi informacija su kitomis institucijomis, inicijuoja atvejo vadybos pasitarimus, dalyvauja kituose tarpinstituciniuose pasitarimuose. 5. Vykdo smurto artimoje aplinkoj prevenciją bendruomenėje. 6. Dalyvauja prevencijos koordinavimo darbo grupėje.

	Kiti algoritmo dalyviai ir jų funkcijos
<p>Savivaldybės administracijos paskirtas asmuo</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sistemina informaciją apie savivaldybėje teikiamas paslaugas smurto artimoje aplinkoje atveju ir pateikia ją visuomenei. 2. Rengia tarpinstitucinės darbo grupės susitikimus, skirtus šalinti sistemines kliūtis, kurios trukdo užtikrinti nukentėjusiųjų nuo smurto artimoje aplinkoje saugumą. 3. Organizuoja trūkstamas paslaugas. 4. Rengia tarpinstitucinės darbo grupės susitikimus, skirtus koordinuoti prevencinį darbą bendruomenėje.

	Kiti algoritmo dalyviai ir jų funkcijos
<p>Ugdymo įstaigos</p> <p>Mokyklos, darželiai, vaikų dienos centrai, neformalaus švietimo įstaigos</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Informuoja VVTAIT apie vaiko artimoje aplinkoje galimai vykstantį smurtą. 2. Keičiasi informacija su kitomis institucijomis, esant poreikiui dalyvauja tarpinstituciniuose pasitarimuose. 3. Vykdo smurto artimoje aplinkoje prevenciją savo įstaigos bendruomenėje.
<p>Švietimo pagalbos tarnyba/ Pedagoginė psichologinė tarnyba</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Informuoja VVTAIT apie vaiko artimoje aplinkoje galimai vykstantį smurtą. 2. Teikia psichologinę pagalbą smurtą patyrusiems vaikams. 3. Keičiasi informacija su kitomis institucijomis, esant poreikiui dalyvauja tarpinstituciniuose susitikimuose
<p>Sveikatos priežiūros įstaigos</p> <p>Bendruomenės slaugytojai ir slaugytojų padėjėjai, taip pat slaugytojai, šeimos gydytojai, odontologai, psichikos sveikatos specialistai</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Suteikia būtinąją medicininę pagalbą nukentėjusiam nuo smurto asmeniui. 2. Fiksuoja sveikatos sutrikdymus ir sužalojimus, galimai kilusius dėl smurto artimoje aplinkoje, įskaitant ir nukentėjusio žmogaus įvardintą psichologinį smurtą. 3. Informuoja policiją apie galimą smurto artimoje aplinkoje atvejį. 4. Informuoja VVTAIT apie vaiko artimoje aplinkoje galimai vykstantį smurtą. 5. Teikia informaciją policijai atliekant ikiteisminį tyrimą ir VVTAIT atliekant vaiko padėties įvertinimą. 6. Informuoja / konsultuoja SKPC ir AV apie nuo smurto nukentėjusio asmens sveikatos būklę, gaunamą pagalbą ir papildomas pagalbos galimybes. 7. Galimai smurtą patiriantį asmenį nukreipia į SKPC. 8. Perduoda SKPC būtinąją kontaktinę nuo smurto nukentėjusio asmens informaciją. 9. Esant poreikiui dalyvauja tarpinstituciniuose pasitarimuose.

	Kiti algoritmo dalyviai ir jų funkcijos
<p>Socialinės, visuomenės sveikatos paslaugas teikiančios įstaigos, kitos įstaigos</p> <p>Visuomenės sveikatos specialistai, individualios priežiūros specialistai, asmeniniai asistentai, seniūnijų darbuotojai, negalios NVO darbuotojai, kt.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Informuoja policiją apie galimai vykstantį smurtą artimoje aplinkoje. 2. Informuoja VVTAĮT apie vaiko artimoje aplinkoje galimai vykstantį smurtą. 3. Nukreipia asmenį, galimai patiriantį ar patyrusį smurtą artimoje aplinkoje, į SKPC. 4. Esant poreikiui dalyvauja tarpinstituciniuose pasitarimuose. 5. Dalyvauja smurto artimoje aplinkoje prevencijos veiklose.

Smurto artimoje aplinkoje požymiai

2 priedas

	Požymiai
Elgesio	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gėdijasi sužalojimų, slepia; 2. pateikia sužalojimų neatitinkančius jų paaiškinimus; 3. dažnai apsilanko priėmimo skyriuje ne darbo valandomis; 4. už save leidžia kalbėti partneriui / partnerei / šeimos nariui / besirūpinančiam asmeniui; 5. partnerio / partnerės / šeimos nario / besirūpinančio asmens akivaizdoje atrodo sunerimusi (-ęs), gūžiasi; 6. nesivadovauja patarimais ir paskirtu gydymu; 7. nuolankus elgesys; 8. ribotas socialinis gyvenimas.

	Požymiai
Fiziniai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nepaaiškinamos kraujosrūvos ir sužalojimai; 2. nepageidaujamas nėštumas, persileidimai, sutrikęs menstruacijų ciklas, seksualinio užpuolimo požymiai; 3. įkandimai, nudegimai; 4. lėtiniai galvos, sąnarių, nugaros, dubens skausmai; 5. skrandžio skausmai, opos; 6. lytinių kelių perduodamos ligos ar kitos ginekologinės problemos.
Psichologiniai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Emocinis išsekimas, nerimas, depresija ar kiti psichikos sveikatos sunkumai; 2. miego ir valgymo sutrikimai; 3. potrauminio streso sutrikimai; 4. piktnaudžiavimas psichoaktyviomis medžiagomis (alkoholiu, raminamaisiais, kt.); 5. žema savivertė; 6. savęs žalojimas, mėginimas nusižudyti.

Pastaba. Pavieniai išvardinti požymiai gali būti susiję ir su kitais gyvenimo sunkumais ar asmens savybėmis. Reaguojama į požymių visumą.

Gairės ir kontroliniai klausimai smurto tikimybės įvertinimui

3 priedas

- 1. Išklausykite.** Paprastas klausymasis be vertinimo gali paskatinti asmenį kreiptis pagalbos.
- 2. Parodykite, kad tikite pasakojimu.** Neabejokite asmens žodžiais, išreikšite supratimą. „Atrodo, situacija pavojinga“, „Jums turbūt labai baisu“.
- 3. Paskatinkite atsivėrimą.** Parodykite, kad suprantate, kaip sunku kalbėti apie tokią patirtį, tačiau kalbėti vis tiek verta, tai svarbu.
- 4. Pabrėžkite smurto nepriimtinumą.** Aiškiai pasakykite, kad smurtinis elgesys yra nepriimtinas, jo nepateisina jokios aplinkybės, tai yra nusikaltimas.
- 5. Jokiu būdu nekaltinkite.** Paaiškinkite, kad asmuo negali kontroliuoti smurto keisdama savo elgesį. Pabrėžkite, kad daugybė puikių žmonių atsiduria tokioje situacijoje. Niekada neklauskite: „Kodėl neišeini?“ ar „Ką galėtum padaryti, kad išvengtum šios situacijos“.

Kontroliniai klausimai

- Paprastas klausymasis be vertinimo gali paskatinti asmenį kreiptis pagalbos.
- Kiek saugi jaučiatės?
  - Ar partneris / partnerė / šeimos narys / besirūpinantis asmuo kontroliuoja, ką darote, su kuo bendraujate?
  - Ar patiriate žeminimą, nepelnytą kritika? Ar jaučiate nerimą / baimę neįtikėti?
  - Ar partneris / partnerė / šeimos narys / besirūpinantis asmuo yra fiziškai žalojęs (sudavęs, spyręs ar kitaip sukėlęs skausmą)?
  - Ar partneris / partnerė / šeimos narys / besirūpinantis asmuo yra vertęs atlikti nepageidautinus seksualinio pobūdžio veiksmus?
  - Ar partneris / partnerė / šeimos narys / besirūpinantis asmuo yra trukdęs naudotis pagalbos priemonėmis (pavyzdžiui, vežimėliu, lazdele, telefonu)?
  - Ar partneris / partnerė / šeimos narys / besirūpinantis asmuo yra atsisakęs padėti pasirūpinti jūsų poreikiais (pavyzdžiui, atsikelti iš lovos, išsimaudyti, apsirengti, pavalgyti ar atsigerti, vartoti vaistus)?
  - Ar partneris / partnerė / šeimos narys / besirūpinantis asmuo yra ribojęs ar kitaip kontroliavęs jūsų finansus be jūsų sutikimo (pavyzdžiui, neleidžia naudotis banko kortelėmis, sąskaitomis, reikalauja detalių ataskaitų apie jūsų išlaidas, draudžia dirbti, mokyti ar studijuoti)?

Kontrolinė smurtinių veiksmų atpažinimo lentelė

4 priedas

Kontrolinė smurtinių veiksmų atpažinimo lentelė		
	Bendros	Būdingos negalios atveju*
Fizinio smurto	Veiksmai, kuriais siekiama sukelti skausmą ir (arba) sužaloti (daiktų mėtymas, tampymas už plaukų, kandžiojimas, stumdymas, mušimas ir spardymas, žalojimas deginimu, užrakinimas patalpose).	Manipuliavimas vaistais (apgaulės būdu duoda netinkamą vaistų dozę arba kitus nei paskirti vaistai; paslepia vaistus; verčia vartoti vaistus ar vaistais slopina).
Psichologinio smurto	Izoliavimas (kontroliuojama, su kuo asmuo susitinka, bendrauja, ką skaito, žiūri, ribojami socialiniai kontaktai, tokius veiksmus galima teisinant meile ir pavydu).	Priverstinė sterilizacija, priverstinis invazinis gydymas, prievartinis nėštumo nutraukimas.
	<p>Emocinis smukdymas (žeminama, pravardžiuojama, niekinama, verčia asmenį jaustis beverčiu, gėdina kitų žmonių akivaizdoje).</p> <p>Įvykdyto smurto menkinimas (smurtas pateikiamas kaip nereikšmingas įvykis, neigiamas, kad tai smurtas, smurtinis elgesys teisinamas provokacija, atsakomybė perkeliama nukentėjusiam asmeniui).</p> <p>Naudojimasis vaikais (verčiama jausti kaltę dėl vaikų, per vaikus perduodamos žinutės, gąsdinama atimti vaikus, vaikų lankymas naudojamas tolimesniam persekiojimui).</p> <p>Bauginimas (žvilgsniu ar veiksmu, daužant daiktus, demonstruojant ginklus, skriaudžiant augintinius).</p> <p>Grasinimas (sužaloti, palikti, nusižudyti, apskųsti tarnyboms, vertimas atsiimti kaltinimus).</p>	<p>Grasinimai neprižiūrėti, nepadėti ir (arba) atiduoti į socialinės globos instituciją.</p> <p>Savarankiškumo ribojimas neleidžiant pasinaudoti mobilumą padidinančiomis ar kitomis techninės pagalbos priemonėmis (pavyzdžiui, patraukiant vežimėlį ten, kur jis nepasiekiamas, atimant telefoną ir t.t.).</p> <p>Pageidavimų nepaisymas teikiant pagalbą, kai asmens savarankiškumas yra apribotas.</p> <p>Nuvertinimas dėl negalios.</p> <p>Draudimas naudotis asmeniniu asistentu, gauti kitas socialines paslaugas.</p> <p>Perdėtas globėjškumas, prievartinės kontrolės maskavimas tariama priežiūra.</p> <p>Sprendimų priėmimas už asmenį.</p>

Kontrolinė smurtinių veiksų atpažinimo lentelė

	Bendros	Būdingos negalios atveju*
Seksualinio smurto	<p>Be asmens sutikimo atliekamas lytinis aktas, kiti seksualiniai veiksmai.</p> <p>Lytinio akto metu verčiama daryti tai, kas nepriimtina.</p> <p>Grasinama palikti, jei asmuo nesutiks lytiškai santykiuoti.</p> <p>Melas apie apsaugos priemonių naudojimą.</p> <p>Vertimas stebėti pornografiją, ją atkartoti per prievartą ar pasitelkus spaudimą.</p> <p>Vertimas lytiškai santykiuoti su kitu žmogumi.</p>	<p>Intymūs prisilietimai be sutikimo teikiant pagalbą (padedant nusiprausti, persirengti ir pan.).</p>
Ekonominio smurto	<p>Draudimas dirbti, trukdymas išsaugoti darbą, pinigų atėmimas, vertimas jų prašyti, informacijos apie šeimos pajamas slėpimas, nesilaikymas finansinių įsipareigojimų.</p>	<p>Manipuliavimas (išviliojimas, nusavinimas, atėmimas ir pan.) gaunama finansine pagalba dėl negalios (išmokos, kompensacijos ir pan.), vertimas elgetauti.</p>
Nepriežiūros	—	<p>Reikalingos pagalbos ar priežiūros nesuteikimas (nepasirūpinama maistu, higiena, švara, sveikatos poreikiais, nenuperkama reikalingų priemonių ar perkamos mažiau tinkamos, neatsižvelgiama į asmens poreikius ir pan.).</p>

*Sistemiškai smurtauti prieš asmenis su negalia gali intymūs partneriai, šeimos nariai ar kiti besirūpinantys asmenys, turintys reguliarių kontaktų. Dėl negalios ir lyties sankirtos nulemtų priežasčių moterų su negalia rizika patirti smurtą stipriai padidėja.

Kontrolinė poreikių, susijusių su negalia, fiksavimo lentelė

5 priedas

Ar turite negalią? (klausiama nukentėjusio asmens)	
Taip ☐	Ne ☐
Pastebėti individualieji pagalbos poreikiai	
Judėjimas su techninėmis priemonėmis (vežimėlis, vaikštynė, kt.) Patikslinkite.	☐
Gestų kalba	☐
Lengvai suprantama kalba	☐
Nuolatinės būtiniosios pagalbos poreikis	☐
Kita (įrašyti):	

Prevencijos veiksmy kontrolinés lentelés

6 priedas

Tema	Įgyvendinanti institucija	Priemonés					
		Mokykloms	Specialistams	Visuomenei		NVO	
				Mot.	Vyr.	Dirbančioms smurto kl.	Dirbančioms negalios kl.
Smurto artimoje aplinkoje / prievartinés kontrolés atpažinimo didinimas (apimant ir smurto prieš asmenis su negalia specifiką)							
Informuotumo dėl galimybės kreiptis / gauti pagalbą, patyrus smurtą, didinimas							
Darbas keičiant lyčių stereotipus							
Įgalinimas kreiptis pagalbos							
Rūpestingo* vyriškumo normų skatinimas							
Asmenų su negalia individualių poreikių atpažinimas ir atliepimas							

*Rūpestingumas yra plati, skirtingus lygmenis apimanti kategorija: **individualų** (rūpinimasi savimi, asmenine sveikata ir gerove), **santykių** (hierarchijos, dominavimo, privilegijų santykiuose ir smurto atmetimą), **šeimoms ir socialinių tinklų** (prižiūrą, reikalingą kasdienei šeimos narių, artimųjų fizinei, socialinei, emocinei gerovei užtikrinti; rūpinimasi žmonėmis, kuriems reikia pagalbos (vaikais, pagyvenusiais, su negalia), namų ūkio prižiūrą (valymą, apsipirkimą, maisto gaminimą), **profesijų** (švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų specialistus), **socialinio solidarumo** (rūpinimasi bendruomene ir visuomene apskritai, pvz., savanoriškas darbas, dalyvavimas socialiniuose judėjimuose, empatija ir solidarumas su pažeidžiamomis socialinėmis grupėmis), **ekologijos** (rūpinimasi gamta ir planeta).

Pažymėkite, norėdami patikrinti, ar prevencinės priemonės (leidiniai, renginiai, mokymai ir pan.) prieinamos visiems asmenims.

Universalus dizainas	
Galimybė į patalpas savarankiškai patekti asmenims, judantiems techninėmis priemonėmis (vežimėlis, vaikštynė, kt.)	☐
Informacija pateikiama keliais skirtingais būdais	
Lengvai suprantama kalba	☐
Gestų kalba	☐
Garso įrašai	☐
Brailio raštas	☐

Įgyvendinus prevencinę priemonę (leidiniai, renginiai, mokymai ir pan.), įvertinkite, ar ji pasiekė skirtingas asmenų grupes.

Asmenų grupė	Ar dalyvavo?	Kiek dalyvavo? (jei galima įvertinti)
Asmenys be negalios	Moterys ☐	
	Vyrai ☐	
Asmenys su judėjimo negalia	Moterys ☐	
	Vyrai ☐	
Asmenys su intelekto negalia	Moterys ☐	
	Vyrai ☐	
Asmenys su psichosocialine negalia	Moterys ☐	
	Vyrai ☐	
Asmenys su klauskos negalia	Moterys ☐	
	Vyrai ☐	
Asmenys su regos negalia	Moterys ☐	
	Vyrai ☐	
Asmenys su kitomis (aukščiau neišvardintomis) negaliomis	Moterys ☐	
	Vyrai ☐	

Sunkių sužalojimų ir mirčių dėl smurto artimoje aplinkoje statistika

7 priedas

			2023	2024	2025	2026	2027
Sunkūs sužalojimai (sk.)	Visi asmenys	Moterys					
		Vyrai					
	Asmenys su negalia	Moterys					
		Vyrai					
Mirtys (sk.)	Visi asmenys	Moterys					
		Vyrai					
	Asmenys su negalia	Moterys					
		Vyrai					

Institucijų keitimosi informacija ir laikymosi bendradarbiavimo principų, numatytų algoritme, įvertinimas

8 priedas

Pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su pagrindinėmis algoritmo institucijomis (pavyzdžiui, nedalyvauja posėdžiuose, nėra grįžtamojo ryšio, nepateikia informacijos, kt.)

	Policija	VVTAĮT	AV	SKPC
Policija		[Policijos pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su VVTAĮT]	[Policijos pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su AV]	[Policijos pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su SKPC]
VVTAĮT	[VVTAĮT pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su policija]		[VVTAĮT pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su AV]	[VVTAĮT pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su SKPC]
AV	[AV pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su policija]	[AV pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su VVTAĮT]		[AV pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su SKPC]
SKPC	[SKPC pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su policija]	[SKPC pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su VVTAĮT]	[SKPC pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su AV]	

Pastebėjimai apie kliuvinius bendradarbiaujant su kitomis algoritmo institucijomis (ugdymo, sveikatos priežiūros įstaigomis, visuomenės sveikatos biuru ir kt.):

Policija	[Policijos pastebėjimai apie kitas institucijas]
VVTAĮT	[VVTAĮT pastebėjimai apie kitas institucijas]
AV	[AV pastebėjimai apie kitas institucijas]
SKPC	[SKPC pastebėjimai apie kitas institucijas]

Nukentėjusiųjų nuomonė apie suteiktą pagalbą

9 priedas

	Situacijos kontekstas	Nuomonė apie institucijos (-ų) darbą (jei yra galimybė, nurodykite konkrečią instituciją ir kuo pagrįstas jos darbo vertinimas)
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

„Lietuvoje didelė problema yra tai, kad kurčiųjų bendruomenė yra mažutė, ir daug moterų bijo dalintis savo patirtimi, nes greitai pasklinda apkalbos, nėra konfidencialumo. Dėl šios priežasties moterys, kurios patiria smurtą, bijo kreiptis. Jos tiesiog toliau kenčia patyčias arba smurtą.“*

* iš interviu su moterimi su klausos negalia

Naudingos nuorodos

Interneto svetainė, skirta smurto artimoje aplinkoje temai

www.visureikalas.lt. Joje rasite daugiau informacijos apie pagalbą nukentėjus nuo smurto, informaciją, ką daryti, kai smurtą patiria kitas asmuo, dalykinę informaciją šioje srityje dirbančioms (-tiems) specialistėms (-ams), informaciją apie prevencijos priemones švietimo įstaigose.

Internetas visiems. Prieinamos skaitmeninės informacijos rengimo vadovas.

Leidinyje rasite paprastai ir suprantamai pateiktą informaciją apie skaitmeninės erdvės prieinamumo naudą, tarptautinius ir nacionalinius teisinius įsipareigojimus, interneto vartotojų įvairovę, konkrečius sprendimus, užtikrinančius, kad skaitmeninė erdvė būtų prieinama įvairių galimybių ir poreikių vartotojams. Leidinys prieinamas internetu:

lygybe.lt/veiklos-sritys/tarnybos-leidiniai.

Smurtas artimoje aplinkoje. Praktinis vadovas savivaldybėms.

Vadovas skirtas visiems specialistams ir specialistėms, kurie dirba smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo srityje, taip pat komunikacijos specialistams, kurie organizuoja sąmoningumo didinimo ir visuomenės informavimo kampanijas. Leidinys prieinamas internetu:

lygybe.lt/veiklos-sritys/tarnybos-leidiniai.

Teksto lengvai suprantama kalba rengimo gairės. Leidinyje rasite informaciją, kaip parengti informaciją ir tekstus lengvai suprantama kalba.

Leidinys prieinamas internetu:

<https://www.ndt.lt/lengvai-suprantama-kalba-2>

Specializuotos kompleksinės pagalbos centras.

<https://www.specializuotospagalboscentras.lt/>

Informaciją apie pagalbą visoje Lietuvoje.

